

Vrije Universiteit Brussel

Onderzoek naar de voorzieningen tot actieve cultuurparticipatie voor jongeren wonende in middelgrote gemeenten rond Brussel. Welke inbreng heeft het Vlaams Centrum voor Amateurkunsten hierin?

Soort: Eindwerk in de Agogische Wetenschappen, Culturele Agogiek
Student: Evelien Emmerechts
Promotor: Prof. Dr. W. Elisa
Opdrachtgever: vzw Vlaams Centrum voor Amateurkunsten

Academiejaar 2004-2005

WETENSCHAPSwinkel

Brussel

FACULTEIT VOOR PSYCHOLOGIE EN EDUCATIEWETENSCHAPPEN

Richting: Culturele Agogiek

Onderzoek naar de voorzieningen tot actieve cultuurparticipatie voor jongeren wonende in middelgrote gemeenten rond Brussel. Welke inbreng heeft het Vlaams Centrum voor Amateurkunsten hierin?

Eindwerk voorgelegd voor het behalen van de graad van licentiaat in de Agogiek door

Evelien Emmerechts

Academiejaar 2004-2005

Promotor: Prof. Dr. W. Elias

Aantal woorden: 20943

Onderzoek naar de voorzieningen tot actieve cultuurparticipatie voor jongeren wonende in middelgrote gemeenten rond Brussel. Welke inbreng heeft het Vlaams Centrum voor Amateurkunsten hierin?

Eindwerk voorgelegd voor het behalen van de graad van licentiaat in de Agogiek door

Evelien Emmerechts

Academiejaar 2004-2005

Promotor: Prof. Dr. W. Elias

Aantal

woorden:

Samenvatting

Vrije Universiteit Brussel
Faculteit Psychologie en Educatiewetenschappen
Vakgroep Agogiek

EMMERECHTS EVELIEN
CULTURELE AGOGIEK

EINDVERHANDELING
ACADEMIEJAAR 2004-2005

Promotor: W. Elias

Titel:

Onderzoek naar de voorzieningen tot actieve cultuurparticipatie voor jongeren wonende in middelgrote Vlaamse gemeenten rond Brussel. Welke inbreng heeft het Vlaams Centrum voor Amateurkunsten hierin?

Samenvatting:

In dit onderzoek worden de faciliteiten en support voor jonge amateurkunstenaars in Vlaanderen behandeld. Het eerste deel bestaat uit een literatuur- en beleidsonderzoek waarin een algemeen kader wordt geschetst van de aspecten 'jeugd' en 'amateurkunst' als onderdelen van het cultuurbeleid. De aandacht voor amateurkunst binnen het jeugd- en cultuurbeleid wordt nagegaan, zowel op het niveau van de Vlaamse gemeenschap als op het lokale, gemeentelijke beleidsniveau. Op Vlaams niveau spelen het decreet betreffende de amateurkunsten en het decreet Vlaams jeugdbeleid een grote rol. Op lokaal niveau zijn het decreet integraal en kwalitatief lokaal cultuurbeleid en het decreet ondersteuning en stimulering van het gemeentelijk, intergemeentelijk en provinciaal jeugd- en jeugdwerkbeleid van belang.

Het tweede praktijkgerichte deel bestaat uit een verslag van een enquête in negen gemeenten, die ongeveer op 20 kilometer van Brussel gelegen zijn en van gesprekken met de landelijke steunpuntorganisaties van het Vlaamse Centrum voor Amateurkunsten. Op deze manier behandelen we zowel het aanbod van het lokale niveau, de vraag van het lokale niveau naar het bovenlokale niveau en het aanbod van het bovenlokale niveau. Hier staan drie vragen centraal: Welke voorzieningen zijn er voor jongeren om aan AK te doen? Met welke knelpunten en ondersteuningsnaden op lokaal en bovenlokaal niveau worden organisatoren en jonge amateurkunstenaars geconfronteerd? Hoe kunnen de landelijke organisaties stimulansen geven naar de lokale overheden om de amateurkunstparticipatie bij jongeren te verhogen? Een antwoord op deze laatste vraag wordt mede gegeven in een derde en laatste deel waarin een aantal aanbevelingen verzameld worden om de ondersteuning van jonge amateurkunstenaars te verbeteren.

Beknopte inhoud

Vrije Universiteit Brussel
Faculteit Psychologie en Educatiewetenschappen
Vakgroep Agogiek

EMMERECHTS EVELIEN
CULTURELE AGOGIEK

EINDVERHANDELING
ACADEMIEJAAR 2004-2005

Promotor: W. Elias

Titel:

Onderzoek naar de voorzieningen tot actieve cultuurparticipatie voor jongeren wonende in middelgrote Vlaamse gemeenten rond Brussel. Welke inbreng heeft het Vlaams Centrum voor Amateurkunsten hierin?

Beknopte inhoud:

In dit onderzoek worden de faciliteiten en support voor jonge amateurkunstenaars behandeld. Het eerste deel bestaat uit een literatuur- en beleidsonderzoek waarin een algemeen kader wordt geschetst rond de twee aspecten 'jeugd' en 'amateurkunst' als onderdelen van het cultuurbeleid. De aandacht voor amateurkunst binnen het jeugd- en cultuurbeleid wordt nagegaan met voornamelijk het oog op het Vlaamse en lokale beleidsniveau. Het tweede deel bestaat uit een verslag van een praktijkonderzoek in negen gemeenten die ongeveer op 20 kilometer van Brussel gelegen zijn. De mogelijkheden en ondersteuning die jonge amateurkunstenaars krijgen van de twee beleidsniveaus worden onderzocht. In een derde en laatste deel worden een aantal aanbevelingen verzameld om de ondersteuning van jonge amateurkunstenaars te verbeteren.

Voorwoord

Bij de aanvang van dit onderzoeksverslag wil ik allereerst een dankwoord uitbrengen aan alle mensen die er mede voor gezorgd hebben dit verslag tot een goed einde te brengen. Allereerst mijn promotor, Prof. W. Elias die mij op ideeën bracht om dit werkstuk te maken naar mijn eigen interesses en mij tips gaf om van dit onderzoek een goede eindverhandeling te maken.

Een welgemeend woord van dank aan Prof Verté, die met een wetenschappelijk kritische blik mijn vragenlijst heeft nagekeken, aan de mensen die mij op het VCA te woord gestaan hebben: (ex)medewerkers Jean-Marie Staelens, Ann Piessens en Griet Baeten en ook aan Céline De Munter die vanuit de wetenschapswinkel mijn doen en laten heeft opgevolgd.

Daarnaast wil ik alle respondenten bedanken die me te woord hebben gestaan in de interviews en de directeurs van de landelijke organisaties voor de kennis die ze met mij deelden en de tijd die ze voor mij vrijmaakten.

Als laatste heb ik nog een hartelijk woord van dank aan mijn ouders te richten. Bedankt aan mijn vader die met me meedacht en alles nalas en bedankt aan mijn moeder voor de steun die ik van haar kreeg. Zij hebben het voor mij mogelijk gemaakt deze studies aan te vangen 4 jaar geleden. Dankzij hen kan ik ze vandaag ook afmaken met dit eindrapport.

Inhoudstafel

Samenvatting.....	3
Beknopte inhoud.....	5
Voorwoord.....	6
Inhoudstafel.....	7
Inleiding.....	11
DEEL 1: Algemeen kader.....	12
Inleiding.....	12
Hoofdstuk 1: Definities.....	13
1. Inleiding.....	13
2. Cultuur.....	13
3. Kunst.....	14
4. Amateurkunst.....	14
5. Besluit.....	15
Hoofdstuk 2: Cultuurbeleid.....	16
1. Inleiding.....	16
2. Definitie.....	16
2.1. Beleid.....	16
2.2. Cultuurbeleid.....	17
3. Vlaams cultuurbeleid.....	17
3.1. Van unitair naar federale staat.....	18
3.2. Geschiedenis van het vlaams cultuurbeleid.....	18
3.3. Functies van het vlaams cultuurbeleid.....	19
3.4. Actoren van het vlaams cultuurbeleid.....	20
4. Lokaal cultuurbeleid.....	22
5. Aandacht voor amateurkunst binnen het cultuurbeleid.....	25
5.1. Op vlaams niveau.....	25

5.1.1. Geschiedenis van het amateurkunstenbeleid.....	26
5.1.2. Huidig amateurkunstendecreet.....	26
5.1.3. Vlaams Centrum voor Amateurkunsten.....	27
5.1.4. Landelijke organisaties.....	29
5.2. Op lokaal niveau.....	31
6. Aandacht voor jeugd binnen het cultuurbeleid.....	32
7. Besluit.....	32
Hoofdstuk 3: Jeugd.....	35
1. Inleiding.....	35
2. Definitie jeugd.....	35
3. Jeugd en cultuur.....	36
3.1. Definitie jeugdcultuur.....	36
3.2. Cultuurparticipatie van jongeren.....	36
4. Vlaams Jeugdbeleid.....	39
4.1. Jeugdwerk.....	39
4.2. Jeugd(werk)beleid.....	39
5. Lokaal jeugdbeleid.....	41
6. Aandacht voor cultuur/amateurkunst binnen het jeugdbeleid.....	43
6.1. Op vlaams niveau.....	43
6.2. Op lokaal niveau.....	45
7. Besluit.....	45
Besluit.....	48
DEEL 2: Onderzoek.....	50
Inleiding.....	50
Hoofdstuk 4: Onderzoeksopzet.....	51
1. Inleiding.....	51
2. Onderzoeksvraag.....	51
3. Onderzoekselementen.....	52
4. Het onderzoek.....	53
4.1. Respondenten.....	53
4.2. Interviewschema.....	55

Hoofdstuk 5: Resultaten van het onderzoek vanuit het lokale niveau.....	56
1. Inleiding.....	56
2. Resultaten.....	56
2.1. Voorzieningen voor jongeren om aan amateurkunst te doen.....	56
2.1.1. Amateurkunstvereniging.....	56
2.1.2. Projecten.....	57
2.1.3. Deeltijds kunstonderwijs.....	58
2.1.4. Niet-georganiseerde amateurkunstbeoefening.....	58
2.2. Ondersteuning aan amateurkunst aangeboden vanuit de gemeente.....	59
2.3. Knelpunten en noden waarmee jonge amateurkunstenaars en organisatoren worden geconfronteerd.....	60
2.4. Stimulansen als opdracht voor de landelijke organisaties.....	61
3. Besluit.....	62
 Hoofdstuk 6: Onderzoek bekeken vanuit het bovenlokale niveau.....	 64
1. Inleiding.....	64
2. Algemene werking.....	64
3. Specifieke werking naar jongeren toe.....	64
4. Terreinkennis.....	65
5. Besluit.....	66
 DEEL 3: Aanbevelingen	 67
Hoofdstuk 7: Aanbevelingen.....	67
1. Inleiding.....	67
2. Aanbevelingen.....	67
2.1. Communicatie en bekendheid verwerven.....	67
2.2. Toegankelijkheid.....	68
2.3. Oudbollig karakter wegwerken.....	68
2.4. Uitbouw jongerenwerking.....	69
2.5. Meer/andere aandacht voor AK binnen het lokaal beleid.....	69
2.6. Samenwerking tussen het lokale en bovenlokale niveau.....	70
2.7. Samenwerking met Deeltijds kunstonderwijs.....	71
2.8. Samenwerking met de jeugdsector.....	71
2.9. Onderzoek.....	72

3. Besluit.....	72
Algemeen besluit.....	73
Bibliografie.....	75
Bijlagen.....	81
Bijlage 1: Kaart: het onderzoeksterrein visueel weergegeven.....	82
Bijlage 2: Lijst respondenten: cultuurbeleidscoördinatoren, cultuurfunctionarissen en jeugdconsulenten.....	83
Bijlage 3: Lijst respondenten: directeurs van de landelijke organisaties.....	84
Bijlage 4: Interviewschema.....	85
Bijlage 5: Schema resultaten van de interviews met gemeentelijke ambtenaren.....	89

Inleiding

Democratisering van cultuur is een van de belangrijkste functies van het moderne cultuurbeleid. Cultuur is van en voor iedereen en iedereen moet de kans krijgen om van cultuur te genieten, zowel op actieve als passieve manier. De amateurkunstensector draagt bij tot die democratisering. Je hoeft geen expert te zijn, een diploma behaald te hebben of een bepaalde leeftijd bereikt te hebben om aan amateurkunst te doen. De amateurkunstorganisaties zijn ervan overtuigd dat elke persoon de kans moet krijgen zijn om zijn of haar creativiteit te uiten. Het resultaat hoeft immers niet van hoogstaand niveau te zijn maar het proces, dat het resultaat vooraf gaat, moet als aangenaam bestempeld kunnen worden. Het met andere mensen samen spelen, het ontwikkelen van creativiteit, het ontdekken van persoonlijkheid,... zijn aspecten van het proces die binnen het verplichte onderwijs zelden aan bod komen. Kunstbeoefening is dus een aangenaam en nuttig naschools tijdverdrijf voor jongeren. Maar welke mogelijkheden hebben jongeren om aan amateurkunst te doen? Zijn er problemen of noden waar jongeren, die aan amateurkunst willen doen, op botsen? Op welke manieren kunnen jongeren daarin ondersteund worden? En hoe kan de ondersteuning nog verbeterd worden?

In dit onderzoek behandelen we de faciliteiten en support voor jonge amateurkunstenaars. We vertrekken vanuit een literatuur- en beleidsonderzoek en van daaruit gaan we over naar de praktijk. In een eerste deel schetsen we een algemeen kader rond de twee aspecten 'jeugd' en 'amateurkunst' als onderdelen van het cultuurbeleid. We hebben hierbij voornamelijk aandacht voor het Vlaamse en voor het lokale gemeentelijke beleid. In een tweede deel geven we een verslag van het praktijkonderzoek en in een derde deel verzamelen we een aantal aanbevelingen om de ondersteuning van jonge amateurkunstenaars te verbeteren.

DEEL 1: Algemeen Kader

INLEIDING

In dit eerste deel baseren we ons op gegevens uit de literatuur om een algemeen kader te schetsen rond ons onderzoek. We starten het onderzoek met een eerste hoofdstuk waarin de begrippen ‘cultuur’, ‘kunst’ en ‘amateurkunst’ worden gedefinieerd. Ons onderzoek draait rond cultuur en jeugd, daarom besteden we aan elk van deze aspecten een hoofdstuk. Het tweede hoofdstuk behandelt het cultuurbeleid. We omkaderen het Vlaamse cultuurbeleid en gaan specifiek in op het lokale cultuurbeleid. Vervolgens gaan we na welke aandacht er wordt besteed aan de amateurkunsten binnen het Vlaamse en lokale cultuurbeleid. Het derde hoofdstuk draait om het aspect ‘jeugd’. We definiëren het begrip ‘jeugd’ en gaan in op jeugdcultuur en de actieve participatie van jongeren aan cultuur. Vervolgens behandelen we in lijn met het tweede hoofdstuk ook het Vlaamse en het lokale jeugdbeleid en de aandacht voor amateurkunst daarin.

HOOFDSTUK 1: DEFINITIES

1. Inleiding

Aan het begin van een studie is het nuttig om de behandelde begrippen te definiëren. Het onderzoek draait om amateurkunst, een vlag die verschillende ladingen dekt. Daarom is het belangrijk een sluitende definitie te gebruiken. In dit eerste hoofdstuk willen we, alvorens een éénduidige definitie van ‘amateurkunst’ af te bakenen, het begrip ook in de bredere velden ‘cultuur’ en ‘kunst’ plaatsen.

2. Cultuur

Er zijn veel definities van het begrip cultuur in omloop die evenveel visies verwoorden. We maken een onderscheid tussen een ruime en een specifieke betekenis van cultuur. De ruimste betekenis van cultuur luidt: ‘alles wat door menselijk handelen is gemaakt’. Die betekenis is af te leiden uit de etymologie van de term ‘cultuur’. Het woord ‘cultuur’ stamt af van het Latijnse naamwoord ‘cultura’, wat op zijn beurt is afgeleid van het werkwoord ‘colere’ wat letterlijk ‘omkeren’, ‘bewerken’ (van grondstof, aarde) betekent. Cultuur wordt gezien als het bewerken van de natuur, het veredelen van de mens, het onderhouden en verder ontwikkelen van de cultuur als erfgoed en opdracht. De historische benadering van cultuur bevestigt dit laatste. Cicero gebruikte de term ‘cultuur’ voor het eerst in de zin van ‘cultura animi’: ‘cultuur van de geest’, van de mens. Het term cultuur geraakt in onbruik tijdens de middeleeuwen en wordt nadien opnieuw ontdekt. De humanisten gebruiken de term tijdens de renaissance in de zin van ‘persoonlijke cultuur’. Door het beoefenen van wetenschappen en kunsten, door het verfijnen van het taalgebruik en de omgangsvormen wil de renaissance mens zichzelf cultiveren (Roels, 1992). Cultuur wordt beperkt tot ‘beschaving en hoogstaande normen en waarden, inclusief godsdienst, kunsten en wetenschappen, die aan dit beschavingsproces uitdrukking geven’. Een dergelijke opvatting leunt aan bij de specifieke betekenis van cultuur. Cultuur als beoefening en werving van geestesgoederen, cultuur als de wereld van de kunst, wetenschap en religie. In deze enge zin kan cultuur worden gezien als de menselijke activiteit die tastbare representaties maakt van de heersende waarden, normen, opvattingen, tradities en leefstijlen. Cultuur wordt gelijkgesteld aan beschaving en is enkel nog voor beschaafde mensen (‘sociaal cultureel werk’, z.d.). Traditioneel wordt er een onderscheid gemaakt tussen de hogere (met uitingvormen gekoppeld aan kunst, wetenschap en religie) en lagere cultuur.

Vermits dit onderzoek draait rond amateurkunst, een vorm van kunst die door elkeen kan worden uitgeoefend en waarbij het materiële resultaat niet primeert, sluiten we ons niet aan bij de traditioneel hogere cultuur. Dit onderzoek kiest echter wel voor een brede betekenis van cultuur, waar per definitie de smallere opvatting in zit vervat.

3. Kunst

De begrippen kunst en cultuur worden vaak door elkaar gebruikt. Wij kiezen er voor om ons aan te sluiten bij de brede betekenis van cultuur, in die zin is kunst een onderdeel van cultuur. Kunst op zich definiëren is niet voor de hand liggend. Algemeen gesteld kan kunst gezien worden als ‘een verzamelbegrip voor het totaal aan kunstuitingen’. Op die manier wordt amateurkunst een onderdeel van kunst.

Om kunst te definiëren is het gemakkelijker om zich te baseren op een aspect of kenmerk van kunst. Vaak zijn dit kenmerken die samenhangen met esthetiek. Kenmerken als 'vakmanschap' (kundig gebruik van materialen en technieken), 'expressiviteit' (uitdrukkingskracht, 'persoonlijkheid'), het vermogen om een toeschouwer mentaal uit de alledaagse werkelijkheid te tillen en een nieuwe kijk te bieden (creativiteit, oorspronkelijkheid, originaliteit) komen bijvoorbeeld ter sprake (Cultuurnetwerk Nederland, z.d.).

4. Amateurkunst

Zoals voor ‘kunst’ en ‘cultuur’ zijn er ook voor ‘amateurkunst’ talrijke definities te vinden.

E. Frans (1997: 19) definieert amateurkunsten als “het individueel of in groepsverband op niet beroepsmatige wijze tot stand brengen van kunstproducten, die dan geconfronteerd worden met een publiek. En dit in de meest diverse artistieke disciplines zoals theater, dans, volkskunst, vocale en instrumentale muziek, beeldend werken, fotografie, film, video,....”

In haar beleidsvoorbereidend onderzoek definieert L. Van Den Wijngaerde (2000:5) amateurkunsten als volgt: “Amateurkunsten verwijzen naar de niet-beroepsmatige kunstbeoefening gericht op het maken van kunst door individuen en/of groepen.”

Het niet beroepsmatige is een belangrijk aspect voor de amateurkunst. Amateurkunst is een vrijetijdsbeleving. Voor amateurkunstenaars is enkel het psychisch inkomen van belang, zij overleven immers niet van hun bezigheden (Beckers, 1990). Dit noodzaakt volgens W. Elias (1990) het onderscheid dat moet gemaakt worden bij de beoordeling van amateurkunst en

professionele kunst. Wanneer men amateurkunst beoordeelt, moet men rekening houden met het proces -de aangename en creatieve ontplooiing- dat een amateurkunstenaar doormaakt. Waar bij de beoordeling van professionele kunst het product dat eruit resulteert, telt, primeert de proces van beoefening bij de amateurkunstenaar.

Het niet-beroepsmatige en het procesgerichte van de amateurkunsten zijn twee elementen die nauw kunnen aansluiten bij de leefwereld van jongeren. Het zijn ook de aspecten die naar voren komen in de definitie van amateurkunsten in de wetteksten. In dit onderzoek hanteren we de definitie zoals bepaald in het decreet van 22 december 2000: “elke kunstvorm die in het kader van het sociaal-cultureel gebeuren aan iedere burger de kans biedt om zich via kunstbeoefening en -beleving te ontplooiën en zijn potentiële creatieve vermogens te ontwikkelen op vrijwillige basis en zonder beroepsmatige doeleinden.” (Ministerie van de Vlaamse gemeenschap, 2000b: Art. 1).

5. Besluit

In dit hoofdstuk hebben we de begrippen ‘cultuur’, ‘kunst’ en ‘amateurkunst’ gedefinieerd. Belangrijk om te onthouden is dat we cultuur bekijken in de breedst mogelijke zin van het woord. Op die manier zijn kunst en amateurkunst een onderdeel van cultuur. Een onderscheid maken tussen kunst en amateurkunst is geen gemakkelijke opdracht. Wij baseren ons op de decretale definitie van amateurkunst. Het verschil tussen beide ligt in het feit dat amateurkunst geen beroepsmatige doeleinden kent. Een amateurkunstenaar probeert niet om van zijn creatieve uitingen te leven, een kunstenaar probeert dit wel.

HOOFDSTUK 2: CULTUURBELEID

1. Inleiding

In dit tweede hoofdstuk maken we een schets van het Vlaamse cultuurbeleid. Allereerst formuleren we een definitie van het begrip ‘beleid’ en we gaan na wanneer we kunnen spreken van ‘cultuurbeleid’.

Vervolgens geven we een algemeen overzicht van het cultuurbeleid in Vlaanderen. We beperken ons hierbij tot het Vlaamse Gewest, met als gevolg dat er geen aandacht wordt besteed aan Brussel. Inzake cultuur is Brussel afhankelijk van de Vlaamse Gemeenschapscommissie, hier verder op in gaan zou ons echter te ver leiden. We geven wel een historisch overzicht van het Vlaamse cultuurbeleid, gaan na wie er allemaal een rol in speelt en bespreken de functies van het Vlaamse cultuurbeleid.

Omdat dit onderzoek zich afspeelt op het gemeentelijk niveau, hebben we specifiek aandacht voor het lokale cultuurbeleid. Het jonge decreet voor een integraal en kwalitatief cultuurbeleid wordt als derde aspect besproken in dit hoofdstuk. Omdat het provinciale niveau geen grote rol speelt in ons onderzoek, beperken we ons tot het gemeentelijke niveau en gaan we niet verder in op het provinciale cultuurbeleid.

Wanneer we de inhoud van het beleid kennen, kunnen we als vierde aspect nagaan of het cultuurbeleid aandacht heeft voor de amateurkunsten. We maken hier onderscheid tussen het Vlaamse en het lokale niveau. Op Vlaams niveau bespreken we de geschiedenis van en het huidige amateurkunstenbeleid. Daarnaast maken we kennis met het steunpunt voor de amateurkunsten en met zijn tien landelijke disciplinaire organisaties. Vervolgens bespreken we ook de voordelen die de amateurkunsten kunnen putten uit het lokale cultuurbeleid.

Dit onderzoek is ook gericht naar jongeren, in een volgend hoofdstuk bespreken we het aspect jeugd, hier willen we al een kleine aanzet geven en bekijken als laatste punt kort de aandacht van het cultuurbeleid voor de doelgroep jeugd.

2. Definitie

2.1. Beleid

Alvorens in te gaan op de inhoud van het Vlaamse cultuurbeleid willen we een definitie aangeven van de term ‘beleid’. A. Hoogerwerf (1998:13) beschrijft beleid als “het streven naar het bereiken van bepaalde doeleinden met bepaalde middelen en bepaalde tijdskeuzen.

Men kan ook zeggen dat een beleid bestaat uit een poging om een probleem op te lossen, te verminderen of te voorkomen door doelgericht handelen”. J. Lauwers (1985) voegt eraan toe dat beleid niet enkel een zaak is van beleidsmensen. Het gaat om een gehele gemeenschap die zichzelf en de situatie waarin ze zich bevindt, tracht te beheersen en te sturen. Er is een eigenaardige relatie tussen cultuur en beleid. Bij beleid is oog voor het culturele draagvlak noodzakelijk. “Beleid is slechts mogelijk in de mate dat er een maatschappelijke binding is tussen mensen in een politiek verband en in de mate dat het op de geldende culturele overtuigingen en praktijken weet in te spelen. Beleid is niet denkbaar als het niet tevens cultuurbeleid is.” (Lauwers, 1985:49). Elke vorm van beleid moet dus reflecteren over de cultuurpatronen waarop het steunt en waarin het ingrijpt.

2.2. Cultuurbeleid

Er is sprake van cultuurbeleid als men de samenleving en de mensen die erin leven ertoe brengt om zelf greep te krijgen op de eigen levensomstandigheden. Het cultuurbeleid bouwt aan het cultiveringvermogen van burgers zodat ze zelf hun samenleving in handen nemen. Het heeft te maken met de manier waarop de gemeenschap vorm wil geven aan haar eigen identiteit. Cultuurbeleid schept mogelijkheden om culturele vaardigheden van burgers te gebruiken en te bevorderen. Aan de basis van het cultuurbeleid ligt immers de idee dat cultuur een maatschappelijke meerwaarde bezit. De overheid krijgt met het cultuurbeleid dus de opdracht om cultuur te ondersteunen (Lauwers, 1985: 50-51; Reynebeau, 1988: 13). R. Roels (1992: 161) definieert het cultuurbeleid als: “het geheel van overwegingen en maatregelen van de overheid, gericht op het bevorderen van de kwaliteit van de cultuur en het ondersteunen van haar functioneren voor mens en samenleving.”

3. Vlaams cultuurbeleid

In wat volgt bespreken we het Vlaamse cultuurbeleid in zo breed mogelijke zin met specifieke aandacht voor het lokale cultuurbeleid en het amateurkunstenbeleid. In een volgend hoofdstuk bespreken we het jeugdbeleid met specifieke aandacht voor het jeugdwerk. Het jeugdwerk, hoewel het een onderdeel is van het cultuurbeleid, wordt in dit hoofdstuk dus niet uitgebreid behandeld.

3.1. *Van unitaire naar federale staat*

Het hedendaags cultuurbeleid in België is een complex gegeven dat sterk bepaald is geweest door het politieke verleden. Van 1830 tot 1970 was België een unitaire staat met slechts één regering en één parlement. Door onenigheden tussen de twee grote bevolkingsgroepen van het land, de Walen en de Vlamingen, ontstaan er spanningen tussen het noorden en het zuiden van het land. In de tweede helft van de 19de eeuw kwam de taalstrijd op gang, waarbij de leden van de Vlaamse Beweging streefden naar de erkenning van de Nederlandse taal naast het Frans.

De spanningen tussen de Vlamingen en de Walen leidden naar een reeks van staatsvormingen (in 1970, 1980, 1988 en 1993) waarbij Vlaanderen en Wallonië meer politieke autonomie kregen. België werd omgevormd naar een federale staat met 2 vormen van deelstaten; gemeenschappen (de Vlaamse, Franse en Duitstalige gemeenschap) en gewesten (het Vlaamse, Waalse en Brusselse Hoofdstedelijk gewest). Met het Lambertakkoord in 2001 kregen de deelstaten nog meer bevoegdheden en financiële middelen (Goossens, 1996).

De federale staat en de deelstaten hebben elk een eigen regering en parlement verantwoordelijk voor eigen bevoegdheden. In Vlaanderen is er in 1980 beslist om het Vlaams gewest en de Vlaamse gemeenschap samen te voegen. Er is dus maar één Vlaamse regering en één Vlaams parlement, die zowel gemeenschaps- als gewestbevoegdheden uitoefenen (Goossens, 1996). ‘De Vlaamse gemeenschap is bevoegd voor persoonsgebonden aangelegenheden. Dat zijn materies waarbij de dienstverlening aan de bevolking nauw samenhangt met de taal waarin dat moet gebeuren. Concreet gaat het over onderwijs, welzijn, volksgezondheid en cultuur.’ (Ministerie van de Vlaamse gemeenschap, 2003b). Cultuur is een gemeenschapsaangelegenheid en wordt ondergebracht bij het Ministerie van de Vlaamse gemeenschap, als administratie Cultuur binnen het departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur.

3.2. *Geschiedenis van het Vlaamse cultuurbeleid*

Zoals hierboven geschetst is de geschiedenis van het Vlaamse cultuurbeleid te bekijken in de context van een groeiende Vlaamse beweging. Aan het begin van de negentiende eeuw was het Vlaamse proletariaat ongeletterd. Slechts een kleine groep van Vlaamse intellectuelen bestudeerde de Nederlandse taal en koppelde de gebrekkige taalbeheersing aan een sociale achterstand. Midden negentiende eeuw vond er een ontvoogdingsstrijd plaats: verenigingen

begonnen de Nederlandse taal te promoveren via het inrichten van volksbibliotheken en er kwam een allereerste vorm van subsidiëring aan toneelverenigingen. In 1938 werd er een Nederlandse en een Franse cultuurraad ingesteld, zij moesten advies uitbrengen inzake letteren, schone kunsten en wetenschappen. Na de tweede wereldoorlog groeit de gedachte van culturele autonomie van de gemeenschappen. Vanaf de jaren '60 kan men spreken over cultuur als actieve beleidsmaterie. De christen-democraten R. Van Elslande en F. Van Mechelen konden de spits afbijten als eerste ministers voor cultuur. Via de nationale regelgeving voerden zij een beleid ten gunste van de culturele infrastructuur en troffen ze een eerste officiële subsidieregeling voor het Vlaamse volksontwikkelingswerk. Na de invoering van de culturele autonomie in 1970 kon dan voor het eerst een autonoom Vlaams cultuurbeleid worden ontwikkeld. Partijgenoten J. Chabert en R. De Backer volgen in de jaren '70 minister Van Mechelen op. In sterk verzuilde maatschappij werd in 1973 met het cultuurpact pluralisme ten doel gesteld. Er werd een spreidingsbeleid gevoerd en er vond een professionalisering plaats van het beleid in een aantal sectoren: vormings- en ontwikkelingswerk, de openbare bibliotheken, de amateuristische kunstbeoefening, het jeugdwerk, de culturele centra en de gemeentelijke raden. In de jaren 70 krijgt men ook stilaan meer aandacht voor de kunsten, met een geleidelijke opstapeling van decreten tot gevolg. Het belang van de cultuur voor de gehele samenleving stond centraal in het CVP-beleid. K. Poma en P. Dewael, de opvolgende liberale ministers, hebben het CVP-cultuurbeleid, met beperkte middelen, overgenomen gedurende de jaren '80. In het liberale beleid was er meer aandacht voor de individuele persoonlijkheidsontwikkeling die cultuur met zich brengt. Tussen 1992 en 1999 waren de cultuurministers opnieuw twee christen democraten. H. Weckx en L. Martens werden in 1999 opgevolgd door de huidige minister voor cultuur B. Anciaux. Hij zorgde voor de uitbouw van de kaderdecreten over cultuur en richtte de aandacht op cultuurparticipatie en gemeenschapsvorming (De Pauw, 2005; Elias, 2000: 33-41; Reynebeau, 1988; Roels, 1992:138-143).

3.3. Functies van het Vlaams cultuurbeleid

Uit de definitie van R. Roels kan men stellen dat de opdracht van het cultuurbeleid voor de overheid eruit bestaat om maatregelen te treffen om de kwaliteit van cultuur te bevorderen en haar functie voor mens en samenleving te ondersteunen (Roels, 1992). Het treffen van die maatregelen brengt voor de overheid heel wat beleidshandelingen mee die P.Gielen (2001:35) samenvat in vier grote categorieën: beleidsvoorbereiding, beleidsbepalingen en beleidsbeslissingen, beleidsuitvoering en evaluatie. Deze handelingen worden gesteld met

doel om de vijf functies van het cultuurbeleid te volbrengen: creatie, bewaring, presentatie, verhoging van de culturele competentie en gemeenschapsvorming en sociale activering. In de memorie van toelichting bij het decreet houdende het Vlaams geïntegreerd beleid voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media worden die vijf functies uitgebreid besproken (z.d: 5-7).

Creatie heeft tot doel dat de cultuur blijft voortbestaan. Creëren betekent scheppend bezig zijn, hierin zit zowel het proces als het resultaatgericht maken en hermaken in vervat.

Met *bewaring* bedoelt men het conserveren van datgene wat maatschappelijk relevant is. Cultuur moet immers worden overgedragen en sommige cultuurgoederen zijn zo waardevol dat ze moeten worden bewaard, beschermd, gerestaureerd en beheerd.

Presentatie houdt in dat datgene wat gecreëerd en bewaard wordt, toegankelijk moet zijn voor alle lagen van de bevolking en dat er een omkadering moet worden gecreëerd om dat alles een maatschappelijke en/of persoonlijke betekenis te geven.

Elk individu moet ook de kans krijgen om met kunst en cultuur om te gaan, daarom is het *verhogen van de culturele competentie* de vierde functie van het cultuurbeleid. De opbouw van die competentie kan gebeuren via vorming (onder de vorm van toelidings- en educatie activiteiten) en via bemiddeling (activiteit gericht op kennismaken met en verwerken van informatie).

De vijfde en laatste functie van het cultuurbeleid is *gemeenschapsvorming en sociale activering*. Het gaat hier om: “activiteiten die de kwaliteit en de samenhang van de gemeenschap(pen) versterken, door ontmoeting, sociale actie/activering en een actieve maatschappelijke sensibilisering.” (Ministerie van de Vlaamse gemeenschap, z.d.: 6-7).

“Door de samenhang tussen creatie, presentatie, bewaring, competentieverhoging en gemeenschapsvorming als geïntegreerde visie naar voor te schuiven, actualiseert het cultuurbeleid de democratiseringsgedachte. (...) Het beleid richt zich tot iedereen door elkeen aan te spreken.” (De Mette & Elias, 2002: 268). Zowel de amateurkunsten als het gemeentelijk cultuurbeleid worden door W. De Pauw aanzien als instrumenten voor de democratisering van cultuur (De Pauw, 2005).

3.4. Actoren van het Vlaams cultuurbeleid

Op Vlaams niveau is er één minister van cultuur, jeugd, sport en Brussel. Bert Anciaux is heden ten dage verantwoordelijk voor de culturele aangelegenheden, het filmbeleid, de lichamelijke opvoeding, de coördinatie van het kinderrechtenbeleid en de coördinatie van het beleid met betrekking tot Brussel-Hoofdstad. P. Gielen (2001:30) noemt de cultuurminister ‘de facto de meesterbeslissers binnen het volledige cultuurbeleid’. De minister handelt echter

niet alleen, het cultuurbeleid kent een complexe structuur van actoren. P. Gielen maakt hierbij een onderscheid tussen officiële en officieuze actoren van het cultuurbeleid. In zijn verhaal gaat hij ook na hoe openbaar de invloed is van de verschillende actoren.

Het officiële cultuurbeleid wordt vorm gegeven door de actoren: raden, commissies, het Vlaams fonds voor de letteren, beoordelingscommissies, steunpunten en belangenorganisaties, de administratie cultuur en de cultuurminister met zijn kabinet (Gielen, 2001).

De *commissies en beoordelingscommissies* zijn belast met beleidsvoorbereiding, zij zorgen voor advies over hun bepaalde sector. Er zijn sectorale commissies voor podiumkunsten, muziek, letteren, beeldende kunsten, musea, architectuur en vormgeving, volksontwikkeling, bibliotheken, culturele centra en amateurkunsten. Boven deze sectorale commissies staan de *overkoepelende raden* : Er zijn drie raden: de raad voor cultuur, de raad voor volksontwikkeling en cultuurspreiding en de raad voor kunsten (Gielen, 2001). Daarnaast is er een Vlaamse jeugdraad die wordt gedragen door drie commissies: de commissie jeugdwerkbeleid, de commissie jeugdbeleid en de commissie internationaal (Ministerie van de Vlaamse gemeenschap, 2005d).

De *steunpunten* vormen belangrijke beleidsondersteuners voor de administratie cultuur en voor de verschillende sectoren. Een steunpunt werkt als tussenpersoon tussen het beleid en het werkveld en heeft als functie informatie te verzamelen, te documenteren, te sensibiliseren en te reflecteren. In het kader van dit onderzoek zijn er vijf steunpunten het vermelden waard: het Vlaams Centrum voor Amateurkunsten, het Steunpunt Jeugd, Cultuur Lokaal, als ondersteuning voor het lokaal cultuurbeleid, Socius, als steunpunt voor sociaal cultureel werk en het Vlaams Centrum voor Openbare Bibliotheken (Gielen, 2001).

Onder de *Administratie Cultuur* vallen de afdeling Muziek, Letteren en Podiumkunsten, de afdeling Beeldende Kunst en Musea, de afdeling Volksontwikkeling en Bibliotheken en de afdeling Jeugd en Sport. De administratie is verantwoordelijk voor de beleidsvoorbereiding en de uitvoering (Gielen, 2001).

De *minister* is lid van de Vlaamse regering en wordt bijgestaan door een kabinet. De beslissingen van de minister moeten goedgekeurd worden door het Vlaams Parlement. Het parlement heeft immers de wetgevende macht en controleert de Vlaamse regering (Gielen, 2001).

Zoals al aangehaald bij de definiëring van beleid, gaat het in het cultuurbeleid niet enkel om beslissingen van de overheid. Gielen haalt in zijn werk naast het officiële cultuurbeleid ook een aantal officieuze actoren aan. Zo kunnen bijvoorbeeld ook *sponsors, het koningshuis, de*

media bepaalde projecten aanmoedigen of afwijzen. Ook *belangenorganisaties* hebben geen rechtstreekse stem in het beleid maar hun invloed wordt tot op zekere hoogte wel getolereerd, vandaar dat Gielen ze situeert tussen de officiële en officieuze beleidsactoren. Andere officieuze actoren zijn *veldactoren* zoals kunstenaars, programmatoren, directies van culturele centra, musea, theaters, jeugdconsulenten,... en de *artefacten* zelf die een belangrijke symbolische of culturele waarde hebben waar het cultuurbeleid niet naast kan kijken (Gielen, 2001).

Naast het Vlaams federale cultuurbeleid ontwikkelen de *gemeenten en provincies* ook hun eigen cultuurbeleid. De Vlaamse regering zal dus ook cultuur op lagere niveaus ondersteunen (Gielen, 2001). Zo heeft men binnen de afdeling Volksontwikkeling en Bibliotheken veel aandacht voor het lokale cultuurbeleid en maakt men binnen de afdeling Jeugd en Sport ook een onderscheid tussen Vlaams, provinciaal en gemeentelijk jeugdwerk.

Omdat het lokale centraal staat in het onderzoek, zal ik verder in dit hoofdstuk ingaan op het decreet lokaal cultuurbeleid dat van start ging in 2002. In een volgend hoofdstuk wordt er ingegaan op het decreet inzake lokaal jeugdwerk.

4. Lokaal cultuurbeleid

Het decreet op het lokale cultuurbeleid houdende het stimuleren van een kwalitatief en integraal lokaal cultuurbeleid werd op 1 januari 2002 van kracht. Dit decreet heeft tot de doel 'de gemeenten te stimuleren om te komen tot een kwalitatief en integraal cultuurbeleid'. Onder een integraal cultuurbeleid wordt een beleid verstaan dat het oog heeft voor alle domeinen rond cultuur. Men wil een samenwerking bewerkstelligen tussen het cultureel erfgoed (musea, archieven, verspreid materieel en roerend erfgoed), het sociaal cultureel werk (amateurkunsten, verenigingsleven, niet formele volwassenenvorming, bibliotheken, cultuurcentra) en de kunsten (podiumkunsten, letteren, muziek, beeldende kunsten, nieuwe media, vormgeving, architectuur, toegepaste kunsten). Dat moet gebeuren met voldoende aandacht voor kwaliteit en met evenwicht tussen de culturele behoefte en het culturele aanbod. In het decreet worden aan de gemeente een aantal verplichtingen opgelegd, daarnaast krijgt de gemeente de keuze om gebruik te maken van een aantal bijkomende mogelijkheden (Ministerie van de Vlaamse gemeenschap, 2001).

Verplicht is de oprichting van een cultuurraad en een bibliotheek. In de *adviesorganen* moet de gemeente de culturele actoren betrekken die het Nederlandstalige culturele leven

bevorderen: culturele verenigingen en organisaties die een werking ontplooiën op het grondgebied van de gemeente, zowel privaat als publiek, en deskundigen inzake cultuur die woonachtig zijn binnen de gemeente. Ook de bevolking kan via tijdelijke overlegstructuren of activiteiten inspraak uitbrengen. Politieke mandatarissen kunnen geen deel uitmaken van de gemeentelijke adviesorganen voor cultuur. De schepenen voor cultuur kan echter wel uitgenodigd worden als waarnemer op de vergaderingen. De gemeente kan één gemeentelijke cultuurraad oprichten met een adviserende bevoegdheid over alle culturele materies voor de hele gemeente of men kan sectorale deelraden oprichten die advies geven over hun sectorale materie. Van elke deelraad moet er dan een vertegenwoordiger in de overkoepelende gemeentelijke cultuurraad zitten die advies geeft over de grote lijnen van het gemeentelijk cultuurbeleid (Ministerie van de Vlaamse gemeenschap, 2001: Art. 55-56).

Een tweede verplichting voor elke gemeente (met uitzondering van gemeenten met minder dan 750 inwoners) is de oprichting van een *bibliotheek*. Dat kan alleen gebeuren of in samenwerking met een of meer andere gemeenten. De regering voorziet in een forfaitaire subsidie voor de tewerkstelling van het personeel (Ministerie van de Vlaamse gemeenschap, 2001: Art. 38).

Naast deze twee verplichte zaken kan een gemeente het initiatief nemen om een cultuurbeleidsplan op te stellen, met een cultuurbeleidcoördinator als spilfiguur, zorgen voor de uitbouw van een cultuurcentrum, deelnemen aan intergemeentelijke samenwerkingsverbanden en aan een streekgericht bibliotheekbeleid. Wanneer de gemeente aan bepaalde voorwaarden voldoet staat er tegenover elk van die inspanningen heel wat financiële ondersteuning door de gemeenschap (Ministerie van de Vlaamse gemeenschap, 2001).

Het *cultuurbeleidsplan* vormt het denk- en werkkader voor het gemeentelijk cultuurbeleid. Het wordt opgesteld voor een periode van 6 jaar met een tussentijdse evaluatie en bijsturing na 3 jaar. Belangrijk is dat het gemeentelijk cultuurbeleidsplan en het jeugdwerkbeleidsplan op elkaar zijn afgestemd. Voor de uitvoering van het plan krijgt de gemeente van de Vlaamse regering een enveloppensubsidie ter beschikking op basis van het aantal inwoners. Voor gemeenten vanaf 10000 inwoners is er een forfaitaire basissubsidie ter beschikking voor de loon- en werkingskost van een voltijds cultuurbeleidscoördinator, gemeenten met minder dan 10000 inwoners krijgen een tegemoetkoming voor een halftijdse cultuurbeleidscoördinator. Voor de ondersteuning van bijzondere en vernieuwende initiatieven kan de gemeente rekenen op een supplementaire subsidie van 1 euro per inwoner (Ministerie van de Vlaamse gemeenschap, 2001: Art 4, 21).

Het decreet maakt een onderscheid tussen de lokaal gerichte gemeenschapscentra en de streekgerichte cultuurcentra. Voor de cultuurcentra wordt de lat voor de infrastructuur en de werking hoger gelegd. Maar het meest opvallende onderscheid tussen beide betreft de cultuurspreidende opdracht. Een *gemeenschapscentrum* moet gericht zijn op cultuurparticipatie, gemeenschapsvorming en cultuurspreiding voor de lokale bevolking. Afstemming van vraag en aanbod wordt mede bepaald door het al of niet aanwezig zijn van bepaalde actoren in de lokale context. Cultuurspreiding wordt bv ingevuld door het verenigingsleven. “Kunst als bezwering is hier minder aan de orde dan cultuur als feest.” (Cultuur lokaal, 2003:13).

Een *cultuurcentrum* wordt in het decreet gedefinieerd als: ‘ een gemeenschapscentrum met daarnaast een breed en eigen cultuurspreidingsaanbod, gericht op de bevolking van een streekgericht werkingsgebied’ (Ministerie van de Vlaamse gemeenschap, 2001: Art. 2). De uitbouw van een cultuurcentrum wordt door de regering ondersteund door een basissubsidie die volledig moet worden besteed aan de verloning van cultuurfunctionarissen. Deze basissubsidie is afhankelijk van de categorie waarin de gemeente zich bevindt, d.w.z. afhankelijk van de graad van stedelijkheid van de gemeente. Een cultuurcentrum in de A-categorie werkt meestal voor een behoorlijk grote streek. Van zo een centrum verwacht men een divers aanbod, men moet vele genres programmeren en zorgen voor verschillende lagen van toegankelijkheid. De grote stedelijke centra hebben ook de bijzondere opdracht om jong talent de kans te geven. Een cultuurcentrum in de C-categorie, in tegenstelling tot de A-categorie, beperkt zich tot de onmiddellijke omgeving van de stad of gemeente. Een uitgebreid aanbod is hier niet haalbaar, het centrum zal duidelijke keuzes moeten maken. Het aanbod moet veeleer een brede kennismaking zijn met verschillende disciplines. De cultuurcentra in de B-categorie vormen een middenweg tussen de A- en de C-centra. Afhankelijk van hun ligging kan de invulling van de opdracht van de B-centra zeer sterk verschillen (Cultuur lokaal, 2003). Naast de basissubsidie kan een gemeente een bijkomende variabele subsidie aanvragen voor de werking van het GC of CC (Ministerie van de Vlaamse gemeenschap, 2001: Art. 32).

Een andere mogelijkheid waar gemeenten aan kunnen deelnemen is het *streekgericht bibliotheekbeleid* van de provincies, waarbij de gemeente inspraak krijgt bij de opmaak, uitvoering en evaluatie van het provinciale beleidsplan. De regering voorziet voor elke gemeente een forfaitaire subsidie van 0,6 euro per inwoner van de gemeente ter ondersteuning van de participatie aan het streekgericht bibliotheekbeleid (Ministerie van de Vlaamse gemeenschap, 2001: Art. 39).

Het decreet geeft gemeenten ook de mogelijkheid om een *intergemeentelijk samenwerkingsverband* met rechtspersoonlijkheid op te richten. Voor een dergelijk samenwerkingsverband kan men een jaarlijkse subsidie verkrijgen van 0,3 euro per inwoner, met een maximum van 74500 euro, wanneer er aan een aantal voorwaarden wordt voldaan (Ministerie van de Vlaamse gemeenschap, 2001: Art. 51).

Buiten de mogelijkheden die het decreet biedt voor de gemeenten, zorgt het ook voor de oprichting van *culturele steunpunten*. De vzw Cultuur Lokaal, het steunpunt voor het lokale cultuurbeleid, heeft als opdracht kwaliteitsvolle ondersteuning te bieden aan lokale actoren die betrokken zijn bij het lokaal cultuurbeleid. Het VCOB, Vlaams Centrum voor Openbare Bibliotheken, heeft tot doel de sector van de openbare bibliotheken te ondersteunen.

Cijfers tonen ons aan dat dit decreet zeer succesvol is: 211 van de 327 Vlaamse en Brusselse gemeenten, inclusief de Vlaamse Gemeenschapscommissie, dienden een aanvraag in om in te stappen in het decreet. Gemeentebesturen zijn dus ijverig in de weer voor het culturele leven op hun grondgebied. Op lokaal niveau bestaan de culturele activiteiten vaak uit initiatieven van sociaal-culturele verenigingen. Binnen dit onderzoek spitsen wij ons toe op de amateurkunstverenigingen en in wat volgt gaan we na wat het cultuurbeleid specifiek te bieden heeft voor deze verenigingen en voor de individuele amateurkunstenaars (Ministerie van de Vlaamse gemeenschap, 2005e).

5. Aandacht voor amateurkunst binnen het cultuurbeleid

5.1. Op Vlaams niveau

De amateurkunsten worden op het niveau van de Vlaamse gemeenschap beheerd in het departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur. De amateurkunsten zijn ondergebracht in de afdeling Volksontwikkeling en Bibliotheken binnen de administratie Cultuur (Elias, 2000). Ze vormen een brugfunctie tussen volksontwikkeling en kunst, tussen cultuurspreiding en cultuurschepping (Frans, 1997). In het historische overzicht gaven we al aan dat er in de jaren '70 aandacht was voor verschillende sectoren waaronder die van de amateuristische kunstbeoefening.

In vergelijking met andere decreten over de volksontwikkeling nemen amateurkunsten echter inzake overheidssubsidiëring een bescheiden plaats in. De amateurkunsten functioneren in overgrote mate op basis van eigen fondsen en middelen, in tegenstelling tot de professionele kunsten, die zeer afhankelijk zijn van subsidiëring (Frans, 1997). Ondersteuning is echter

geen verloren zaak voor het cultuurbeleid, de amateurkunsten bieden immers opportuniteit om mee de functies van het beleid te vervullen. Dat amateurkunst bijvoorbeeld een vorm van creatie is hoeft geen verdere uitleg. Daarnaast spelen vele vormen van amateurkunst zich ook af binnen een vereniging en op die manier dragen ze bij aan gemeenschapsvorming en sociale activering. Vanaf 1980 krijgen de amateurkunsten op Vlaams niveau hun eerste eigen decreet, dat nog een vervolg krijgt in 1991 en 2000.

5.1.1. Geschiedenis van het amateurkunstenbeleid

Met het KB van 5 september 1921 kwam er een eerste subsidieregeling voor verenigingen voor amateuristische kunstbeoefening. Studiekringen, lezingen en allerlei gelijksoortige werken van wetenschappelijke en artistieke uitbreiding werden subsidiabel. Activiteiten ten bate van de Nederlandstalige volksontwikkeling werden subsidiabel met het KB van 24 maart 1967. Van een specifieke benadering voor de amateurkunsten was er geen sprake tot 1980. Op 20 februari kreeg de amateuristische kunstbeoefening immers een eerste eigen decreet. Verenigingen en instellingen voor amateuristische kunstbeoefening konden gesubsidieerd worden. Financieel was het een goed decreet maar het had ook een schaduwkant. Er werd geopteerd om slechts een geringe professionalisering door te voeren. De subsidieregeling stuitte op heel wat kritiek en na drie jaar werd er reeds advies uitgebracht om het decreet te wijzigen. Op 24 juli 1991 kwam er een heel nieuw decreet voor amateuristische kunstbeoefening. De aandachtspunten die aan de basis lagen van de nieuwe regelgeving waren: deregulering, kwaliteitsbevordering op het niveau van de actieve uitvoeringsgroep en het waarborgen van rechtszekerheid. Bovendien werd het decreet beperkt tot de toepassing op de verenigingen. De instellingen moesten hun toevlucht nemen tot andere subsidiekanalen. Naast het nieuwe decreet nam de Vlaamse gemeenschap het initiatief om een nieuwe vzw op te richten; het Centrum voor Amateurkunsten (Frans, 1997). (Dit wordt verder nog besproken.) Maar ook met het nieuwe decreet blijken na drie jaar de meeste amateurkunstorganisaties niet opgetogen te zijn. Een tekort aan personeel, te veel administratieve verplichtingen en onvoldoende basistoelage zijn enkele punten van kritiek (Eykens, 1995). Op 22 december 2000 werd er vervolgens een nieuw decreet gestemd. Dit is het recentste decreet en zal verder meer in detail worden besproken.

5.1.2. Huidig amateurkunstendecreet

Het decreet betreffende de amateurkunsten van 22 december 2000 is sinds 1 januari 2001 van kracht in de Vlaamse Gemeenschap. Dit nieuwe decreet regelt de erkenning en subsidiëring

van de landelijke organisaties en het steunpunt. De amateurkunsten worden onderverdeeld in verschillende kunstdisciplines¹; theater, dans, beeldcultuur (film, fotografie, video en andere media), beeldende kunst (schilderkunst, beeldhouwkunst en aanverwante), muziek (instrumentale, vocale, lichte en volksmuziek) en als laatste letteren. Voor elke kunstdiscipline (of deeldiscipline ervan) wordt er één landelijke organisatie voor amateurkunsten erkend. De regering subsidieert via jaarlijkse subsidie-enveloppen de erkende organisaties telkens voor een periode van vijf jaar. Om de vijf jaar is er mogelijkheid om een discipline toe te voegen of te herschikken. Tussentijds wordt de soepelheid bewaard door het toekennen van projectsubsidies. De organisaties krijgen via de projectenpot de gelegenheid op nieuwe evoluties in te spelen, te experimenteren, samen te werken met belanghebbende partijen van buiten de AK-sector enz. Deze projecten moeten niet enkel aan een aantal voorwaarden voldoen, ze moeten ook ingediend worden i.s.m. een AK-organisatie of het steunpunt, wat toelaat vernieuwende initiatieven vanuit verschillende hoeken te ondersteunen (Ministerie van de Vlaamse gemeenschap, 2000b).

Administratieve verplichtingen werden vereenvoudigd, wat het mogelijk maakt de werking beter af te stemmen op de behoefte aan de basis. De organisaties krijgen via het beleidsplan een grotere autonomie en verantwoordelijkheid. Organisaties hebben de mogelijkheid samenwerkingsverbanden aan te gaan met belendende sectoren. Ook kwaliteitszorg maakt deel uit van het beleidsplan. “De facto breekt het decreet met de traditionele manier van werken: de lokale groep komt centraal te staan in de activiteit van de nieuwe organisatie, die zich nu dienstverlenend moet opstellen voor iedere geïnteresseerde (lokale groep, project, individu).” (VCA, 2001:3).

Daarnaast regelt het decreet de verhouding tussen de landelijke AK-organisaties en het steunpunt door een duidelijk verschillende taakomschrijving. Beide worden verder besproken.

5.1.3. Het Vlaams Centrum voor Amateurkunsten

Het VCA is oorspronkelijk ontstaan uit de Centrale van het Brussels Amateurtoneel (CBA), een op het decreet erkende autonome streekorganisatie van Brussel, en haar dochterorganisatie Instituut Kunstzinnige Vorming (Inkuvo).

Uit de CBA groeide de vzw CVA (Centrum Voor Amateurkunsten). Deze werd opgericht op 24 april 1991 en kreeg als opdracht de hele sector van de amateurkunsten in brede zin te

¹ Kunstdiscipline wordt gedefinieerd als: ‘een tak van de kunsten of een organisatorisch samenhangend geheel van verwante kunsttakken, waarvan het hoofdbestanddeel betrekking heeft op één van de volgende uitdrukingsvormen en voornamelijk beoefend in groepsverband’

ondersteunen (Ministerie van de Vlaamse gemeenschap, 1991). De werking van het CVA moest aanvullend zijn op die van de decretaal erkende organisaties en profileerde zich op vijf deelterreinen: projectwerking, dienstverlening, infrastructuur, publicaties en Brusselwerking.

In 1999 werd een naamsverandering doorgevoerd, het ondersteuningscentrum draagt sindsdien de naam ‘Vlaams Centrum voor Amateurkunsten’.

Met het nieuwe decreet van 12 december 2000 krijgt dit centrum de functie steunpunt toebedeeld.

Met de erkenning van de landelijke organisaties is het steunpunt voortaan een instelling die op de tweede lijn werkt en die vooral voor en met de nieuwe disciplinaire organisaties zal werken.

Het steunpunt maakt een onderscheid tussen twee soorten doelstellingen; doelstellingen die overeenkomen met de functies die het steunpunt vanuit het decreet moet vervullen en enkele algemene doelstellingen.

Decretale functies:

- verzamel functie: verzamelen, ontsluiten en aanbieden van documentatie over de werkdisciplines en de kunstdisciplines
- stimulerende functie: het bevorderen van activiteiten en initiatieven die de kennis van de werksoort verhogen met bijzondere aandacht voor de vorming
- begeleidende functie: de dienstverlening en ondersteuning in het veld verzorgen en de deskundigheid bevorderen
- onderzoeksfunctie: een kenniscentrum ontwikkelen met de klemtoon op onderzoek en analyse van de werksoort, alsmede de ontwikkeling van kortetermijnprojecten in relatie tot het professionele kunstenveld

Algemene doelstellingen:

- Het VCA begeleidt de Nederlandstalige amateurkunstininitiatieven en het amateurkunstengebeuren in Brussel
- Het VCA beschikt over een professioneel uitgeruste infrastructuur in Brussel die ter beschikking gesteld wordt van amateurkunstininitiatieven
- Het VCA leent materiaal uit.

“Het steunpunt staat in voor de tweede lijnszorg en richt zich op de goede werking van de organisaties, die zelf instaan voor een degelijke ondersteuning van de basis van lokale

groepen, projecten en individueel geïnteresseerden.” (VCA, 2001:3). Deze organisaties worden verder besproken.

5.1.4. De landelijke organisaties

Het decreet van 22 december 2000 voorziet in de oprichting van één organisatie per kunstdiscipline (theater, dans, beeldende kunst, beeldexpressie, letteren, popmuziek, volksmuziek, vocale muziek en instrumentale muziek). De organisaties moeten een landelijk karakter hebben, één centraal secretariaat en één personeelskader hebben, over een open documentatiecentrum beschikken en ondersteuning bieden aan de amateurkunstengroepen en de individuele amateurkunstenaars. Het landelijk karakter van een organisatie wordt in het decreet omschreven als: organisatie die activiteiten ontplooit of een publieksbereik aantoot in minstens vier Vlaamse provincies. Het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad wordt in het nieuwe amateurkunstendecreet beschouwd als een Vlaamse provincie (Ministerie van de Vlaamse gemeenschap, 2000b: Art. 1-8).

Omdat de landelijke organisaties in ons onderzoek een belangrijke rol zullen spelen, geven we hier kort een opsomming:

- *Opendoek* vzw:

De organisatie voor amateurtheater in Vlaanderen en Brussel die theaterproducties ondersteunt, opleidingen en evenementen organiseert, samenwerkingsverbanden tracht aan te gaan en optreedt als belangenbehartiger bij auteursbureaus, toneeluitgeverijen en overheden. Opendoek wil het theaterbezoek stimuleren, het theater vernieuwen, uitbouwen en kansen bieden (Staelens, (ed.), 2004).

- *Koor & Stem* vzw:

Koor & Stem is een samenwerkingsverband tussen 3 koorfederaties: het Madrigaal, Koorfederatie Vlaanderen en de Vlaamse Federatie van Jonge Koren. De organisatie wil de sector vocale muziek en in het bijzonder de koorwereld actief begeleiden en ondersteunen op artistiek, pedagogisch en organisatorisch vlak (Staelens, (ed.), 2004).

- *Vlamo* vzw:

De Vlaamse Amateurmuziekorganisatie ondersteunt de instrumentale amateurmuziek. De organisatie organiseert, structureert en begeleidt de gezelschappen, groepen, ensembles en

muzikanten die actief zijn binnen het werkveld amateuristische kunstbeoefening (Staelens, (ed.), 2004).

- *Danspunt* vzw:

Danspunt is het aanspreekpunt voor amateurdans en bewegingsexpressie in Vlaanderen en Brussel. Het streeft ernaar zoveel mogelijk amateurdansers en bewegingskunstenaars te bereiken, te begeleiden en te vertegenwoordigen. De organisatie biedt een uitgebreid dienstenpakket aan en een brede waaier van activiteiten (Staelens, (ed.), 2004).

- *Muziekmozaiek* vzw:

Muziekmozaiek is de organisatie die iedereen kennis wil laten maken met de rijkdom van folk en jazz. De organisatie promoot diverse vormen van deze kunstdiscipline door van begeleiding en cursussen aan te bieden en door wedstrijden en evenementen te organiseren (Staelens, (ed.), 2004).

- *Kunstwerk(t)* vzw

Kunstwerk(t) is een organisatie die ten dienste staat van iedereen die actief bezig is met beeldende kunst. De organisatie geeft projectondersteuning, artistieke, organisatorische en technische begeleiding, biedt mogelijkheden voor tentoonstellingen en organiseert culturele uitstappen (Staelens, (ed.), 2004).

- *Poppunt* vzw

Poppunt is het aanspreekpunt voor muzikanten en dj's. Het informeert en adviseert iedereen over podia, repetitielokalen, opleidingen, fiscale, sociale en juridische zaken. Poppunt brengt alle organisaties en overheden in kaart die met popmuziek te maken hebben. Daarnaast is Poppunt de organisator van projecten zoals 'muzikantendag', '100% puur - pop uit de provincies',... (Staelens, (ed.), 2004).

- *Creatief schrijven* vzw

Creatief schrijven is een zeer jonge organisatie die iedereen informeert over schrijven en het literaire leven in Vlaanderen. Het schrijven wordt gepromoveerd via wedstrijden, cursussen, literaire tijdschriften, samenwerkingsverbanden en projectdagen (Staelens, (ed.), 2004).

- *Vlo circuskunsten vzw*

De Vlaamse organisatie voor circuskunsten staat open voor alle verbanden waarin circuskunst als amateurkunst wordt beoefend. De organisatie is erkend als projectorganisatie om de amateurcircusateliers in hun uitbouw en werking te ondersteunen (Staelens, (ed.), 2004).

- *Centrum voor beeldexpressie vzw*

Het centrum voor beeldexpressie richt zich naar niet-professionele fotografen, cineasten, liefhebbers van multimedia en/of digitale vormgeving. De organisatie wil deze mensen ondersteunen en begeleiden door middel van vorming, communicatie en publieksgerichte manifestaties. De beeldtaal wordt gepromoot als communicatief en creatief expressiemiddel (Staelens, (ed.), 2004).

Elke organisatie heeft zijn eigen doelstellingen, organiseert vormingsmomenten en werkt aan de uitbouw van een gespecialiseerd documentatiecentrum. Daarnaast publiceren ze elk hun eigen tijdschrift.

5.2. *Op lokaal niveau*

Op lokaal niveau is de komst van het decreet houdende het stimuleren van een kwalitatief en integraal lokaal cultuurbeleid voor de amateurkunstenaars positief te noemen. Het decreet besteedt aandacht voor de amateurkunsten als onderdeel van het sociaal-cultureel werk. Via het decreet krijgen de gemeenten de mogelijkheid om cultuur hoger op de agenda te plaatsen en betere ondersteuning te bieden, met name voor een groot deel van de amateurkunsten. De gemeente kan met de aangeboden voorzieningen inspelen op de noden en behoeften van amateurkunstenaars. Daarnaast kunnen amateurkunstenaars actief meespelen in de opmaak, de uitvoering en de evaluatie van het gemeentelijk cultuurbeleid (Piessens, 2002).

De communicatie tussen de amateurkunstenaars en het beleid verloopt officieel via de adviesraad. Ook voor gemeenten die niet in het facultatieve gedeelte van het decreet stappen is de oprichting van zo een raad verplicht, elke amateurkunstenaar krijgt dus de kans om zich te laten horen. Bij het opstellen van het cultuurbeleidsplan is het engagement van amateurkunstenaars belangrijk. Het cultuurbeleidsplan geeft aan wat de gemeente wil realiseren op vlak van cultuur: hoe ze verenigingen, de amateurkunsten en projecten wil ondersteunen (Piessens, 2002).

Ook de cultuurbeleidscoördinator is een perfect aanspreekpunt voor amateurkunstenaars en verenigingen voor amateurkunst. Hij of zij vervult de bemiddelaarsrol tussen het beleid en de

praktijk. De cultuurbeleidscoördinator is de aangewezen persoon om samenwerkingsinitiatieven van verschillende lokale actoren te coördineren (Piessens, 2002).

De decretale ondersteuning voor gemeenschaps- en cultuurcentra vormen ook een stap vooruit voor de amateurkunsten. Zij krijgen immers de opdracht om er in de eerste plaats te zijn voor de lokale bevolking en te zorgen voor gemeenschapsvorming, cultuurspreiding en cultuurparticipatie. Naast de initiatieven die zij zelf nemen, moeten zij ook initiatieven van amateurkunstenaars ondersteunen (Piessens, 2002).

De invulling van het beleid in zake amateurkunsten kan sterk verschillen van gemeente tot gemeente en is zeer afhankelijk van de mogelijkheden qua middelen, infrastructuur, voorzieningen en personeel die een gemeente kan ter beschikking stellen (Piessens, 2002).

6. Aandacht voor jeugd binnen het cultuurbeleid

In het decreet lokaal cultuurbeleid staat dat het cultuurbeleidsplan moet worden afgestemd op het jeugdwerkbeleidsplan. Met een verwijzing naar het jeugdwerkbeleidsplan komt de schrijver van het cultuurbeleidsplan er niet vanaf. Het cultuurbeleidsplan is immers gericht naar de hele bevolking, inclusief kinderen en jongeren. Kinderen, jongeren, de jeugdraad en jeugdconsulent worden het best mee betrokken in de opmaak van het plan. Een bibliotheek, een GC of CC, een kunstacademie, jeugdhuis of vereniging kan ook voor jongeren een grote betekenis hebben. De aandacht voor informele of weining georganiseerde groepen die met een artistiek project bezig zijn is hierbij belangrijk. Daar situeren zich immers heel wat jongeren die met eigen creaties op erg uiteenlopende manieren aan cultuur doen. Denk maar aan de vele jonge muziekbandjes. “Het inkleuren van het kruispunt tussen cultuur en jongeren begint dan ook met een brede invulling van het begrip, met een hele kleine c dus. Het decreet lokaal cultuurbeleid stelt niet enkel kunst en cultuur voorop maar wil ook culturele dynamiek en plaatselijk enthousiasme teweeg brengen.” (VVJ, 2002:3).

7. Besluit

In dit hoofdstuk hebben we een overzicht gegeven van het Vlaams cultuurbeleid. Cultuurbeleid wordt gedefinieerd als: ‘de maatregelen van de overheid om de kwaliteit van cultuur te bevorderen en om de functie van cultuur voor de samenleving te ondersteunen’.

De oorsprong van het Vlaams cultuurbeleid kan men situeren bij de opkomst van de Vlaamse beweging. Oorspronkelijk gaat de aandacht naar culturele infrastructuur en spreiding van

cultuur. Men het cultuurpact in '73 wordt pluralisme ten doel gesteld, geleidelijk aan worden de sectoren geprofessionaliseerd en verschijnen er decreten inzake cultuur. Als gevolg van de staats hervormingen in België is het Vlaams cultuurbeleid vandaag in handen van het Ministerie van de Vlaamse gemeenschap. Buiten de minister voor cultuur spelen in Vlaanderen echter nog talrijke actoren mee in de beslissingen omtrent het cultuurbeleid. Zowel officieuze (mensen in het werkveld, sponsers, media,...) als officiële (steunpunten, administratie, commissies en raden) actoren dragen hun steentje bij om de cultuurfuncties - creatie, bewaring, presentatie, verhoging van de culturele competentie en gemeenschapsvorming en sociale activering - te vervullen.

Onze aandacht voor het cultuurbeleid ging specifiek naar het lokale niveau. Het decreet van 1 januari 2002 heeft tot doel gemeenten te stimuleren een kwalitatief en integraal cultuurbeleid te voeren. Het verplichte luik van het decreet behandelt de oprichting van een cultuurraad en een bibliotheek in iedere gemeente. Daarnaast is er een facultatief luik waarbinnen gemeenten de kans krijgen om een cultuurbeleidsplan op te stellen en een cultuurbeleidscoördinator aan te werven, te zorgen voor de uitbouw van een cultuurcentrum, deel te nemen aan intergemeentelijke samenwerkingsverbanden en aan een streekgericht bibliotheekbeleid.

Op basis van de beleidlijnen gingen we vervolgens kijken naar welke aandacht het cultuurbeleid besteed aan de amateurkunsten. De allereerste vorm van aandacht voor amateurkunst dateert van de jaren '20. Een (toen nog) Koninklijk Besluit regelde de subsidiëring van verenigingen. Pas 60 jaar later kwam er een eerste decreet over de amateurkunsten op Vlaams niveau. In 1991 kwam er een tweede decreet dat de oprichting regelde van de vzw Centrum Voor amateurkunsten (CVA). Het CVA werd in 1999 omgedoopt tot het VCA (Vlaams Centrum voor Amateurkunsten), een jaar later kreeg dit centrum de functie steunpunt toebedeeld. Het decreet van 2000 regelt daarnaast ook de erkenning van de tien landelijke disciplinaire organisaties. Het VCA en de tien organisaties (Opendoek, Danspunt, Kunstwerkt, Circusvlo, Creatief schrijven, Muziekmozaïek, Koor&Stem, Poppunt, Vlamo en het Centrum voor Beeldexpressie) vormen sterke ondersteuningsorganisaties voor de gehele amateurkunstensector.

Ook op lokaal niveau kunnen de amateurkunstenaars ondersteuning verwachten. Met het nieuwe decreet lokaal cultuurbeleid kan de gemeente inspelen op de noden en behoeften van de amateurkunstenaars. Elke amateurkunstenaar krijgt de kans zijn of haar stem te laten horen op de cultuurraad. De cultuurbeleidscoördinator is een aangewezen persoon om

amateurkunstenaars te informeren en ondersteunen. Daarnaast moeten de gemeenschaps- of cultuurcentra er in de eerste plaats zijn voor de lokale bevolking, ook voor de lokale amateurkunstenaars dus.

Als aanzet naar het volgende hoofdstuk bespreken we hoe het cultuurbeleid zich moet richten naar de gehele bevolking. Ook de jeugd behoort daar toe, aandacht voor deze doelgroep kan via afstemming van het cultuurbeleidsplan op het jeugdwerkbeleidsplan. Naast de verenigingen voor amateurkunstenaars zijn ook de kunstacademie, het jeugdhuis, de bibliotheek, het GC of CC belangrijke elementen uit het cultuurbeleid die voor jongeren een grote rol kunnen spelen. Vanuit het cultuurbeleid kan er ook specifieke aandacht besteed worden aan niet-georganiseerde jongeren die met een artistiek project bezig zijn.

HOOFDSTUK 3: JEUGD

1. Inleiding

In dit onderzoek schenken we speciaal aandacht aan jongeren. Daarom is ons derde hoofdstuk gericht op jeugdcultuur en jeugdbeleid. Allereerst beschrijven we het begrip ‘jeugd’. Als tweede aspect behandelen we de jeugdcultuur en bespreken we de participatie van jongeren aan het culturele leven. Vervolgens nemen we het Vlaamse jeugdbeleid onder de loep waarbij de nadruk wordt gelegd op het verschil tussen jeugdbeleid en jeugdwerkbeleid. In dezelfde lijn als in het vorige hoofdstuk brengen we naast het Vlaamse beleid ook het gemeentelijk jeugdbeleid aan de orde. Als vierde aspect bespreken we het meeste recente decreet inzake lokaal jeugdbeleid. Na kennis te hebben genomen van de beleidslijnen, gaan we nu ook voor het jeugdbeleid na of er binnen deze beleidsvormen aandacht wordt besteed aan amateurkunst.

2. Definitie jeugd

Van het begrip ‘jeugd’ bestaan er verschillende definities. Jeugd is een bevolkingscategorie. Afhankelijk van de sector hanteert men verschillende ordeningen om de bevolkingsgroep in te delen op basis van leeftijd. Juridisch gezien is men bijvoorbeeld volwassen op 18 jaar want dan heeft men alle politieke rechten en plichten, seksueel ben je volgens de rechter al vroeger volwassen, bij politieke partijen spreekt men graag over jongeren tot 35 jaar,...(Redig, 2003: 8).

In de regelgeving rond het jeugdwerkbeleid in Vlaanderen ligt de ondergrens op 3 jaar en varieert de bovengrens tussen de 25 en de 30 jaar. Het decreet op het Vlaamse jeugdbeleid definieert jeugd als ‘kinderen en jongeren van 3 tot 30 jaar’ (Ministerie van de Vlaamse gemeenschap, 2002a: Art. 2). In het jeugdbeleidsplan wordt de afbakening van 0 tot 25 jaar gehanteerd. Met deze afbakening wil men aangeven dat er een continuüm is in de biologische, sociale en juridische evolutie van een 0- tot 25- jarige: ‘het is de periode waarin we leren omgaan met onszelf en met diversiteit, en die diversiteit als een meerwaarde zien’ (Ministerie van de Vlaamse gemeenschap, 2002b:9). Jeugd is echter een grote leeftijdsgroep, daarom worden er binnen het jeugdwerk subgroepen gehanteerd; 4 en 5 jarigen worden kleuters genoemd, kinderen zijn tussen de 6 en 8 jaar, 9 tot 14 jarigen worden beschouwd als tieners en vanaf 15 jaar is men jongere (Redig, 2003: 9). In dit onderzoek zullen wij de definitie van

het jeugdwerk hanteren, waarbij dit onderzoek gericht is naar een groep van jongeren in de oudste categorie: we richten ons op 14- tot 18- jarigen.

3. Jeugd en cultuur

3.1. Definitie jeugdcultuur

Jeugdcultuur is een complex begrip en kent geen eenduidige omschrijving. Beleidsmakers, experts en jongeren benaderen en omschrijven het begrip op verschillende manieren. ‘De elementen uit de algemene cultuur die jongeren zich toe-eigenen’ geeft een breed beeld van wat jeugdcultuur kan zijn. Jongeren maken zelf hun cultuur door gebruik te maken van elementen uit de algemene cultuur. De term kent ook minder brede opvattingen zoals wanneer men de klemtoon legt op de verschillende jeugdsubculturen of daar waar jeugdcultuur in de buurt komt van het artistieke veld en men jeugdcultuur ziet als artistiek-expressieve uitingsvormen van jongeren (Van Bouchautte, 2004:9).

Onder de term jeugdcultuur wordt dus zowel de brede leefwereld als het smalle jeugdartistieke gevat. De amateurkunsten nemen dus ook een plaats in binnen de jeugdcultuur. Wanneer men spreekt over jongerencultuur, dan verstaat de Vereniging Vlaamse Jeugddiensten en -consulenten daaronder: “het jeugdhuis als cultuurspreidingplek, toneel-, dans- en kunstprojecten binnen scholen, de repetitiemogelijkheden en podiumkansen voor informele muziekgroepjes of georganiseerde jeugdgroepen voor amateurkunsten en de individuele of losjes georganiseerde groepen graffiteurs, dansers, skaters, rappers, fotografen, cartoontekenaars, schrijvers of video-experimenteerders.” (VVJ, 2002:3).

In wat volgt zullen wij de term jeugdcultuur ook gebruiken in zijn specifieke betekenis als artistieke expressieve uitingsvorm. Wij zien beoefening van amateurkunst door jongeren dan ook als een vorm van jeugdcultuur.

3.2. Cultuurparticipatie van jongeren

Cultuurparticipatie van jongeren heeft de laatste jaren heel wat aandacht gekregen. De overheden bieden tal van faciliteiten aan voor jongerencultuur, er wordt onderzoek gevoerd naar de culturele bezigheden van jongeren, de rol van het onderwijs binnen cultuur wordt bediscussieerd en er wordt gepraat over hoe men jongeren kan aanzetten om een museum of theater binnen te stappen.

Franky Devos brengt in zijn boek ‘ambassadeurs’, een onderzoek naar cultuurparticipatie en jongerencommunicatie, goed nieuws. Hij weerlegt het cliché dat jongeren niet aan cultuur

participeren. Tijdens zijn voorstelling op 'No Fake', een themadag over jongeren, cultuur en communicatie, zegt hij het volgende: "Alle onderzoeken bewijzen dat de doelgroep, de 15-25 jarigen, meer aan cultuur participeert dan volwassenen. Ze zijn de grootste consumers van theater, ballet, concerten, films en tentoonstellingen. En een kleine voorsprong voor de leeftijdsgroep 35-44 niet te na gesproken, zijn ook zij meer dan ruim vertegenwoordigd in het ledenbestand van de bibliotheek." (Devos, 2004: 1). Een belangrijke opmerking daarbij is dat het, net zoals bij volwassenen, gaat om een klein segment van de ruime doelgroep: het gaat om jongeren die algemeen secundair of hoger onderwijs volgen en waarvan de ouders een hoge socio-professionele status en een hoog opleidingsniveau hebben (Devos, 2004).

Het is echter opvallend dat in studies over jongerencultuurparticipatie weinig rekening wordt gehouden met de actieve cultuurparticipatie van jongeren. Uit onderzoek van Prof M. Elchardus bij 4700 17 à 18 jarigen blijkt nochtans dat heel wat jongeren actief zijn in een vereniging. Elchardus maakt een onderscheid in zes hoofdgroepen van verenigingen, waarin jongeren participeren: jeugdvereniging (jeugdbeweging, jeugdhuis,...), sociale vereniging (milieu, mensenrechten,...), vrijetijdsvereniging (hobby, cultuur,...), sportvereniging, politieke en religieuze vereniging. De sportverenigingen zijn, met iets meer dan 1 op 2 jongeren die deelnemen, het populairst. Daarop volgen de jeugdverenigingen waarvan meer dan 1 op 3 jongeren lid zijn. Ongeveer één vierde van de jongeren is lid van een sociale of een vrijetijdsvereniging. De amateurverenigingen behoren tot de vrijetijdsverenigingen, daarom gaan we hier verder op in. Twee derde van de leden van een vrijetijdsvereniging zijn immers terug te vinden in een culturele vereniging (muziek-, toneel-, zangvereniging,...) Binnen de vrijetijdsverenigingen is het lidmaatschap voornamelijk actief van aard. Dat wil zeggen dat de jongeren het afgelopen jaar ten minste aan één activiteit van de vereniging hebben deelgenomen. In zijn onderzoek maakt Elchardus ook een onderscheid naargelang geslacht en onderwijsvorm. Daaruit blijkt dat meisjes meer participeren in vrijetijdsverenigingen dan jongens en dat ASO leerlingen meer lid zijn van dergelijke verenigingen dan BSO en TSO leerlingen (Elchardus, 1999).

Naast lidmaatschap van verenigingen kunnen jongeren soms ook aan cultuur doen via de school. Als men enkel rekening houdt met de scholen waar extracurriculair culturele activiteiten worden georganiseerd, kan men stellen dat twee derde van de leerlingen deelneemt aan deze activiteiten. In dezelfde lijn met het lidmaatschap bij verenigingen zijn meisjes hier ook actiever dan jongens en participeren ASO leerlingen meer dan TSO en BSO leerlingen aan deze activiteiten (Elchardus, 1999).

Wanneer men specifiek binnen de amateurkunstensector gaat kijken naar de ondersteunende disciplinaire organisaties, blijkt dat de muziekorganisaties het meest populair zijn bij jongeren. Zo is bv 41% van de leden van Vlamo jonger dan 26 jaar en volgens een steekproef van poppunt valt 48,7% van de popmuzikanten ook in die leeftijdscategorie. Muziekmozaiek heeft geen exacte cijfers maar zij verwijzen naar hun stages waarbij 52,5% van de deelnemers jonger is dan 26 jaar. Naast de muzieksector zijn ook de circuskunsten populair bij de jongeren, bijna 100% van de leden zijn daar jonger dan 26jaar. De organisaties voor beeldende kunsten halen op vlak van jongerenleden echter zeer lage cijfers, Kunstwerkt spreekt over 5 tot 10%, bij het centrum voor beeldexpressie zou dit percentage nog lager liggen. De andere disciplines hebben geen duidelijke cijfers betreffende het jongeren aantal van hun leden (Vandeplas, 2004).

In 1997 schrijft E. Frans over de amateurkunstensector: “Een echt strategisch plan om jongeren aan te spreken is er niet. Een aantal organisaties en groepen heeft het contact verloren met wat jongeren vandaag boeit en bezighoudt. Jongeren zijn wel actief, maar meestal in andere samenwerkingsverbanden, vaak projectmatig van aard, gemotiveerd via de dagschool, de academie, of een cultureel centrum of gewoon uit zichzelf.” (Frans, 1997:23).

Intussen zijn er bij enkele van de amateurkunstorganisaties wel projecten ontstaan die specifiek gericht zijn naar jongeren. Een succesvol muzisch project van Koor&Stem is ‘Attakatamoeva’, Creatief schrijven verzorgt met zijn ‘vingeroefeningen’ een schrijftraject voor jongeren, het Centrum voor Beeldexpressie organiseert een fotowedstrijd voor jongeren (Jong Geflitst) en heeft ‘Jeugdfilmatelier Actie!’ in het leven geroepen (Vandeplas, 2004) en Opendoek heeft het theaterproject ‘OléOlé’ opgezet om jongeren ervan te overtuigen dat amateurtheater niet ‘oubollig’ hoeft te zijn (Staelens, 2003).

Uit Nederlands onderzoek blijkt dat er vanaf een leeftijd van 16 jaar een sterke terugval is in het participatieniveau aan amateurkunsten. Waarom die deelname terugloopt, is niet duidelijk, waarschijnlijk is de verklaring het wegvallen van de stimulans en de sociale controle van de opvoeders. Jongeren worden zelf baas over hun vrije tijdsbesteding en kiezen kennelijk meer voor andere mogelijkheden (sport, uitgaan, .) in plaats van voor kunstzinnige activiteiten (Van Beek, P. & Knulst:W., 1991:33). In het panelgesprek ‘de taak van de culturele organisatie’ op een congres in 2000 over de thematiek ‘cultuur en participatie’ geeft K. De Meulder (2001) aan dat het één van de opdrachten is van de sector amateurkunsten om aandacht te hebben voor nieuwe doelgroepen. In de eerste plaats zijn dat voor hem jongeren en allochtonen.

4. Vlaams Jeugdbeleid

4.1. Jeugdwerk

Jeugdwerk wordt in het decreet op het Vlaamse jeugdbeleid gedefinieerd als “sociaal cultureel werk op basis van niet-commerciële doelen voor of door de jeugd , in de sfeer van de vrije tijd, onder educatieve begeleiding en ter bevordering van de algemene en integrale ontwikkeling van de jeugd die daaraan deelneemt op vrijwillige basis” (Ministerie van de Vlaamse gemeenschap 2002a: Art. 2). In het decreet op het gemeentelijk, intergemeentelijk en provinciaal jeugd(werk)beleid wordt daaraan toegevoegd dat het jeugdwerk georganiseerd wordt door particuliere jeugdverenigingen of door gemeentelijke of provinciale openbare besturen (Ministerie van de Vlaamse gemeenschap, 2003a: Art. 2).

Het jeugdwerk is een complex geheel. Om te komen tot een duidelijk overzicht maakt Guy Redig in zijn lexicon een onderscheid naar de aard van de werking en een onderscheid naar het territoriale niveau van de werking. Bij het onderscheid naar de aard van de werking duidt hij op het verschil tussen eerstelijns en tweedelijns jeugdwerk. Het eerstelijns jeugdwerk zijn de initiatieven die zich rechtstreeks naar kinderen en jongeren richten, het tweedelijns jeugdwerk richt zich voornamelijk op de ondersteuning, begeleiding en vorming van het eerstelijns jeugdwerk. Naast deze tweedeling maakt hij ook het onderscheid tussen lokaal jeugdwerk en bovenlokaal jeugdwerk. Binnen het lokale jeugdwerk worden de initiatieven en verenigingen gerekend die zich duidelijk op het buurt- of gemeenteniveau ontplooiën. Deze lokale initiatieven kunnen echter wel op regionaal of landelijk vlak publiek aantrekken. Men spreekt dan over lokaal jeugdwerk met bovenlokale uitstraling. Ook intergemeentelijk jeugdwerk is mogelijk wanneer het lokale jeugdwerk zich over meer dan een gemeente uitstrekt. In het bovenlokale jeugdwerk, dat een bovenlokale uitstraling kent, wordt er opnieuw een onderscheid gemaakt tussen bovenlokaal eerstelijnsjeugdwerk en bovenlokaal tweedelijnsjeugdwerk (Redig, 2003:19-22).

4.2. Jeugd(werk)beleid

Onder jeugdbeleid verstaat men het beleid ten aanzien van jongeren in hun vrije tijd. In Vlaanderen behoort het jeugdbeleid tot de zogenaamde culturele materie. De afdeling Jeugd en Sport bevindt zich binnen de administratie Cultuur, onder het departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur (WVC) van het ministerie van de Vlaamse gemeenschap (Redig, 1994).

Het overheidsbeleid omtrent jeugd is een complex geheel dat via drie manieren kan worden geordend: territoriaal, sectoraal en categoriaal (Ministerie van de Vlaamse gemeenschap, 2000a: 27).

Bij het *territoriaal beleid* is de indeling gebaseerd op geografische en bestuurlijke eenheden (Ministerie van de Vlaamse gemeenschap, 2000a: 27). Op dit niveau wordt er bv onderscheid gemaakt tussen Vlaams (landelijk), provinciaal en gemeentelijk (lokaal) jeugdbeleid. De regelgeving omtrent het provinciaal en gemeentelijk jeugdbeleid zijn sinds 2003 samengebracht in één decreet, het decreet op het lokaal/provinciaal jeugdbeleid. De regelgeving op landelijk niveau wordt geregeld door het decreet op het Vlaams jeugdbeleid.

Bij een *sectoraal beleid* gebeurt de indeling volgens onderwerp of thema. Zo is 'jeugd' één van de vele thema's (naast cultuur, onderwijs, verkeer,...) binnen het overheidsbeleid (Ministerie van de Vlaamse gemeenschap, 2000a:27).

Bij een *categoriaal beleid* wordt er onderscheid gemaakt volgens doelgroep. Het gaat om een deel van de bevolking dat op basis van een gemeenschappelijk kenmerk als geheel wordt beschouwd. In geval van jeugdbeleid is de doelgroep gekozen op basis van leeftijd (Ministerie van de Vlaamse gemeenschap, 2000a: 27).

Wanneer we spreken over jeugdbeleid, hebben we het, in wat volgt, over de sectorale benadering. Het jeugdwerk daarentegen is een categoriale benadering die zich bevindt op het kruispunt van het jeugdbeleid en het sociaal-cultureel werk. Dus daar waar men binnen het sociaal-cultureel werk aandacht heeft voor de jeugd, spreekt men over jeugdwerk. Dit verschil wordt duidelijk in het onderscheid tussen twee belangrijke instrumenten van het jeugdbeleid; het jeugdbeleidsplan en het jeugdwerkbeleidsplan.

In het *jeugdwerkbeleidsplan* wordt er geprobeerd een globale visie te geven op hoe de Vlaamse gemeenschap de komende jaren haar jeugdwerkbeleid vorm moet geven. Men geeft een aantal uitgangspunten aan en beschrijft de doelstellingen die men tracht te realiseren. Tevens geeft het plan een aanzet tot een eerste jeugdbeleidsplan waarin aandacht wordt besteed aan de belangen van kinderen en jongeren als een rode draad doorheen alle bevoegdheden (Ministerie van de Vlaamse gemeenschap, 2000a). Ook buiten het departement WVC moet er immers voldoende aandacht besteedt worden aan jongeren. Het *jeugdbeleidsplan* wil via een integrale aanpak de verschillende beleidsdomeinen benaderen. Met het jeugdbeleidsplan moeten kinderen en jongeren erkend en herkend worden in het gehele overheidsbeleid. Met herkenning bedoeld men dat er zichtbaar rekening gehouden moet worden met kinderen en jongeren in de beleidsontwikkeling. Erkenning van kinderen en

jongeren verwijst naar de waardering van jongeren als volwaardige individuen. Participatie is een zeer belangrijk aspect in het jeugdbeleidsplan. Kinderen en jongeren zijn naast belanghebbenden ook volwaardige aandeelhouders van onze samenleving en moeten kunnen worden aangesproken op hun eigen verantwoordelijkheden (Ministerie van de Vlaamse gemeenschap, 2002b).

Het Vlaams jeugdbeleidsplan behandelt alle beleidsdomeinen van de Vlaamse regering -in tegenstelling tot het jeugdwerkbeleidsplan dat de doelstellingen van het jeugdwerkbeleid formuleert- De ministers kregen de opdracht om beleidsinitiatieven en -intenties die rechtstreeks invloed uitoefenen op kinderen en jongeren aan te brengen in zoveel mogelijk beleidsdomeinen (Ministerie van de Vlaamse gemeenschap, 2002b).

Het plan behandelt negen aandachtspunten voor beleidsmakers: jeugdbeleid is onderbouwd, voorwaardenscheppend, positief, integraal, communicatief, solidair, het bevordert participatie, het is een kwaliteitsbeleid en het erkent de verscheidenheid in de multiculturele samenleving. Daarnaast worden er vijf gezamenlijke doelstellingen opgesteld: participatieve werkwijze, aanspreekpunten jeugdbeleid op elk departement, ondersteuning steunpunt jeugdbeleid, communicatie over en met, informatie voor de jeugd, stemrecht op 16 jaar (Ministerie van de Vlaamse gemeenschap, 2002b).

Heden ten dage wordt er gewerkt aan een nieuw jeugdbeleidsplan, dat eind 2005 bij het Vlaams parlement moet zijn. "Dit plan legt tot 2009 het geïntegreerd jeugdbeleid van de Vlaamse Regering vast en besteedt bijzondere aandacht aan het jeugdwerkbeleid. Het geeft binnen een globale visie op de jeugd en het jeugdbeleid, de doelstellingen van de Vlaamse Regering aan in alle bevoegdheidsdomeinen en bepaalt de resultaatsindicatoren. In tegenstelling tot de vorige legislatuur zal het jeugdwerkbeleidsplan worden gepresenteerd als een onderdeel van het jeugdbeleidsplan." (Ministerie van de vlaamse gemeenschap, 2005a).

Naast het jeugdbeleidsplan en het jeugdwerkbeleidsplan zijn ook de decreten op het Vlaams jeugdbeleid en op het lokaal/provinciaal jeugdbeleid, de beleidsnota en de beleidsbrief Jeugd belangrijke instrumenten.

5. Lokaal jeugdbeleid

Omdat dit onderzoek zich afspeelt binnen een aantal gemeenten bekijken we deze regelgeving wat nader. Het lokale jeugdbeleid wordt geregeld via het decreet van 14 februari 2003 houdende de ondersteuning en stimulering van het gemeentelijk, het intergemeentelijk en het

provinciaal jeugd- en jeugdwerkbeleid. Dit decreet is een herziening op het decreet van 1993, waarin de gemeenten voor het eerst een constructief jeugdwerkbeleid moesten voeren. Met de herziening werd een prioriteitenbeleid mogelijk en werden de decreten voor het lokale en het provinciale jeugdbeleid samengevoegd. Het decreet van 9 juni 1993 is vandaag nog geldig voor de beleidsplannen 2002-2004. Met de herziening werd er aan het gemeentelijk deel zo weinig mogelijk geraakt (Ministerie van de Vlaamse gemeenschap, 2005b). Vandaar bespreken we in wat volgt het meest recente decreet.

In het decreet zijn voor het lokaal vlak twee belangrijke punten aan te geven; de subsidiering van een gemeentelijk jeugdwerkbeleidsplan en de erkenning van één of meer gemeentelijke jeugdraden.

De Vlaamse overheid verleent subsidies aan gemeentebesturen die een *jeugdwerkbeleidsplan* opmaken en uitvoeren. Om deze subsidie te kunnen ontvangen moet de gemeente dat plan om de drie jaar indienen en jaarlijks een jaarplan en een werkingsverslag opmaken. De inhoud van het plan moet bestaan uit een aantal verplichte hoofdstukken: ondersteuning van het jeugdwerk, ondersteuning van kadervorming, toegankelijkheid van het jeugdwerk, participatie en terugkoppeling, jeugdwerkinfrastructuur, geïntegreerd jeugdwerkbeleid, ruimte voor de jeugd en communicatie en informatie voor de jeugd. Deze 8 hoofdstukken moeten worden voorafgegaan door een maatschappelijk kader waarin demografische gegevens over kinderen en jongeren worden verzameld en waarin men een overzicht biedt van de voorzieningen voor jeugd en jeugdwerk in de gemeente. Bovendien moet het gemeentelijk jeugdwerkbeleidsplan tot stand komen in samenspraak met het plaatselijke jeugdwerk, kinderen en jongeren en deskundigen inzake jeugdaangelegenheden. Als het gemeentebestuur (na aanmaning) geen plan opmaakt dan kan het plaatselijk jeugdwerk zelf een jeugdwerkbeleidsplan opmaken. Het jeugdwerk krijgt dan rechtstreeks 80% van wat aanvankelijk voor de gemeente was voorzien (Ministerie van de Vlaamse gemeenschap, 2003a: Art. 5-7).

Een tweede belangrijk punt in het decreet is de erkenning van één of meer *jeugdraden*. Wanneer er afzonderlijke jeugdraden worden opgericht voor delen van de gemeente, moet er van elke jeugdraad een vertegenwoordiger zetelen in de overkoepelende gemeentelijke jeugdraad. De gemeentelijke jeugdraad kan advies geven over alle aangelegenheden die betrekking hebben op jeugd of jeugdwerk en over alle aangelegenheden inzake het jeugdbeleid. In de jeugdraad mogen geen politieke mandatarissen zetelen. De leden van de jeugdraad bestaan uit afgevaardigden van geïnteresseerde lokale jeugdwerkinitiatieven en geïnteresseerde jongeren uit de gemeente. Daarnaast worden de vergaderingen bijgewoond

door een gemeentelijke ambtenaar (Ministerie van de Vlaamse gemeenschap, 2003a: Art. 10-15).

In wat volgt gaan we na waar aandacht wordt besteed aan jeugdcultuur in de context van deze instrumenten.

6. Aandacht voor cultuur/amateurkunst binnen het jeugdbeleid

6.1. Op Vlaams niveau

De laatste jaren is de overheid actief op het terrein van de jeugdcultuur. De minister van jeugd heeft expliciet aandacht voor jeugdcultuur, zowel in de beleidsbrief jeugd, in het Vlaams jeugdwerkbeleidsplan als in het Vlaams jeugdbeleidsplan. Subsidies voor jeugdculturele infrastructuur, projectsubsidies voor jeugdcultuur, aandacht voor clubcircuit en de ondersteuning van popmuziek via het popbeleid zijn enkele voorbeelden van de initiatieven van de Vlaamse overheid (Van Bouchautte, 2004: 9).

In het regeerakkoord (1999-2004) was er al aandacht voor de ondersteuning van creatieve en artistieke ideeën van jongeren. Het regeerakkoord belooft een specifiek jongerencultuurfonds dat als doel heeft om: “onafhankelijke lokale of regionale initiatieven ter ontwikkeling van een eigen jongerencultuur te subsidiëren”. Bovendien wil men dat de jongeren bij het beheer van dat fonds maximaal zouden worden betrokken (Vlaamse regering, 1999: 61). Dit kreeg in de beleidsnota jeugd 2000-2004 de volgende vertaling: “Wij erkennen alle uitingen van jeugdcultuur als potentiële kunstvormen. Nieuwe uitingen op het vlak van de beeldende kunsten, de letteren, de dans, de mode en de muziek zullen dan ook op hun relevantie en kwaliteit worden getoetst. Dit impliceert dat jonge gezelschappen en artiesten hierdoor voor subsidiëring binnen de bestaande reglementering in aanmerking komen. (...)”

Voor kinderen en jongeren die buiten de bestaande jeugdwerkvormen op een eigentijdse en positieve manier creërend, initiërend of organiserend actief willen zijn, wordt de oprichting van een jeugdcultuurfonds voorzien.

Op het vlak van de (elektronische en instrumentale) popmuziek zal de Vlaamse gemeenschap de inspanningen van een aantal provincies aanvullen zodat ook beginnende popgroepen van volwaardige faciliteiten kunnen genieten.” (Anciaux, 2000: 15).

Deze vorm van subsidiëring wordt in het jeugdwerkbeleidsplan in een concrete doelstelling omgezet: “Individuele jongeren of groepen van jongeren moeten de kans krijgen een cultureel project of evenement te organiseren. Hiertoe wordt een subsidiereglement i.v.m. artistieke producten en projecten door en voor jongeren in het leven geroepen. Dit reglement zal in de

eerste 3 jaar regelmatig worden geëvalueerd en desgevallend ten laatste in 2002 in een decreet of een besluit van de Vlaamse regering worden gegoten.” (Ministerie van de Vlaamse gemeenschap, 2000a: 57).

Op basis van het decreet van 29 maart 2002 op het Vlaams jeugdbeleid en het besluit van de Vlaamse regering van 17 januari 2003 houdende de subsidiering van jeugdculturele en internationale initiatieven voor de jeugd, kunnen jongeren die een artistiek project met of voor kinderen en jongeren willen realiseren sindsdien subsidies krijgen van de Vlaamse overheid. De subsidieregeling voor jeugdcultuur omvat: de subsidiering van artistieke projecten, van kunsteducatieve verenigingen voor de jeugd en van een begeleidings- en ondersteuningsorganisatie.

Een *artistiek project* wordt gedefinieerd als: “een activiteit of geheel van activiteiten binnen een artistieke discipline of een combinatie van disciplines, al dan niet resulterend in een artistiek product. (...) Deze projecten of producten kunnen heel erg uiteenlopend zijn, zolang ze maar een artistieke bedoeling hebben en de uitoefening zijn van één of meerdere artistieke disciplines: fotografie, (muziek)theater, muziek, performance, literatuur, multimedia, (animatie)film, dans, evenementen, assemblages, workshops straattheater,...”

De *kunsteducatieve verenigingen* zijn verenigingen die aan kunsteducatie doen zonder daarbij een winstgevend doel te hebben. Kunsteducatie wordt hierbij gedefinieerd als: “alle vormen van educatie waarbij het erfgoed of de kunst als doel of als middel wordt ingezet.” (Ministerie van de Vlaamse gemeenschap, 2005c).

Daarnaast subsidieert de Vlaamse overheid ook *één vereniging die de jongeren of verenigingen die een artistiek project willen realiseren ondersteunt en begeleidt*. Deze subsidiering is voor een periode van 3 jaar. De opdracht voor deze vereniging is decretaal vastgelegd en is drievoudig: “het ondersteunen en begeleiden van de aanvragers van projecten en productsubsidies gedurende de voorbereidingsfase en bij het publieksmoment; de informatieverstrekking over jeugdculturen aan culturele, educatieve en jeugdverenigingen; het organiseren van een jaarlijkse toonactie voor alle mogelijk geïnteresseerde verenigingen uit de culturele, educatieve of jeugdwerksector.” (Ministerie van de Vlaamse gemeenschap, 2002a: Art. 30-34).

Voor elke vorm van subsidiering moet men een subsidieaanvraag indienen voor een vast bepaalde datum. Deze dossiers worden voorgelegd aan een commissie van experts die advies geeft over de inhoud van het dossier en het toe te kennen bedrag (Ministerie van de Vlaamse gemeenschap, 2002a: Art. 30-34).

Een andere doelstelling die binnen het jeugdwerkbeleidsplan werd opgenomen, is dat men de regionale accommodaties en noden in zake jeugdcultuurinfrastructuur in kaart wil brengen. Aan de centrumsteden wil men de financiële middelen geven om jeugdcultuurinfrastructuur op te richten of verder uit te bouwen. Dit moet de mogelijkheid geven aan kinderen en jongeren om op een receptieve of creatieve manier, en niet op commerciële basis, met cultuur bezig te zijn (Ministerie van de Vlaamse gemeenschap, 2000a: 73).

6.2. Op lokaal niveau

Net zoals het decreet lokaal cultuurbeleid voordelen heeft voor de amateurkunstenaars zijn er ook uit het decreet inzake lokaal jeugdwerk voordelen te halen voor jeugdcultuur. Met de subsidies die een gemeente ontvangt, na de goedkeuring van het jeugdwerkbeleidsplan, moet men immers ondersteuning bieden aan het gemeentelijk jeugdwerk. Culturele jongerenverenigingen behoren hiertoe. Een jongeren-amateurkunstvereniging kan dus aansluiting vinden bij de jeugddienst inzake ondersteuning. Verschillende gemeenten geven ook de mogelijkheid om via de jeugddienst projectsubsidies te verkrijgen. Ook de erkenning van de jeugdraad is voor deze verenigingen een goede zaak, op die manier kunnen ze mee het beleid bepalen. Daarnaast zijn jonge individuen ook welkom bij de jeugdraad. Jonge amateurkunstenaars hoeven dus niet verenigd te zijn om hun steentje bij te kunnen dragen aan het jeugdbeleid.

7. Besluit

Jeugd is een moeilijk te definiëren bevolkingscategorie. Naargelang de sector die het begrip hanteert verschillen de leeftijdsgrenzen of subcategorieën. Wanneer wij in dit onderzoek spreken over ‘jeugd’ of ‘jongeren’ richten we ons voornamelijk naar 14 tot 18 jarigen.

Net als bij ‘cultuur’ kan men in de term ‘jeugdcultuur’ een smalle en een brede opvatting vinden. In dit onderzoek hanteren wij de term jeugdcultuur in de specifieke betekenis die aanleunt bij een artistieke expressieve uitingsvorm voor jongeren.

Wat de cultuurparticipatie van jongeren betreft zijn er vaak negatieve clichés te horen. Uit onderzoek blijkt echter dat 15-25 jarigen meer aan cultuur participeren dan volwassenen. Van de 17-18 jarigen is één vierde lid van een vrijetijdsvereniging, waarvan er twee derde zijn onder te brengen onder de culturele verenigingen. Steeds terug komt ook de opmerking dat

meisjes meer aan cultuur participeren dan jongens en dat leerlingen uit het ASO een groter participatieniveau kennen dan TSO- of BSO-leerlingen. Als we cijfers bekijken van ondersteuningsorganisaties blijkt dat de muzikale organisaties het meeste succes kennen bij jongeren. Er is echter wel een terugval op te merken in het participatieniveau van de amateurkunsten op de leeftijd van 16jaar. Daarom dat de amateurkunsten specifieke aandacht moeten hebben voor deze jonge doelgroep.

Op het vlak van beleid inzake jeugd dient men een onderscheid te maken tussen jeugdbeleid en jeugdwerkbeleid. Jeugdbeleid is het beleid ten aanzien van jongeren in hun vrije tijd. Het is een sectoraal beleid waar jeugd één van de vele thema's is die het overheidsbeleid moet behandelen. Jeugd staat er naast onderwijs, verkeer, milieu,... Binnen elk van deze verschillende domeinen moet er voldoende aandacht besteed worden aan de doelgroep jeugd. Het jeugdbeleidsplan wil via een integrale aanpak al deze beleidsdomeinen benaderen.

Jeugdwerk wordt gedefinieerd als: “sociaal-cultureel werk op basis van niet-commerciële doelen voor of door de jeugd , in de sfeer van de vrije tijd, onder educatieve begeleiding en ter bevordering van de algemene en integrale ontwikkeling van de jeugd die daaraan deelneemt op vrijwillige basis”. Het jeugdwerkbeleid noemen we een categoriaal beleid. Het bevindt zich op het kruispunt van jeugdbeleid en sociaal cultureel werk. De doelstellingen van het jeugdwerkbeleid worden geformuleerd in het jeugdwerkbeleidsplan.

Net als in het hoofdstuk over cultuurbeleid besteden we ook specifiek aandacht aan het lokale jeugdbeleid. Dat wordt geregeld via het decreet van 14 februari 2003 houdende de ondersteuning en stimulering van het gemeentelijk, het intergemeentelijk en het provinciaal jeugd- en jeugdwerkbeleid. Centraal in dat decreet staan op lokaal vlak de subsidiëring van het gemeentelijk jeugdwerkbeleidsplan en de erkenning van één of meerdere lokale jeugdraden.

De laatste jaren is er binnen het jeugdbeleid heel wat aandacht voor jongerencultuur. De Vlaamse overheid stimuleert jongeren die actief met cultuur willen bezig zijn via verschillende vormen van subsidiëring. Er zijn subsidies te krijgen voor artistieke projecten, voor kunsteducatieve verenigingen gericht naar de jeugd en voor een begeleidings- en ondersteuningsorganisatie. Naast deze vormen van subsidiëring wordt er ook aandacht besteedt aan de uitbouw van jeugdcultuurinfrastructuur.

Op lokaal niveau dient de gemeente ondersteuning te bieden aan het jeugdwerk, dus ook culturele jongerenverenigingen kunnen daar terecht. Eveneens kan men bij sommige

jeugddiensten projectsubsidies aanvragen. Daarnaast krijgen jongeren via de jeugdraad inspraak in het jeugdbeleid.

BESLUIT

In dit eerste deel hebben we getracht een algemeen kader te schetsen rond de amateurkunsten. We definiëren cultuur in zijn breedst mogelijke zin en zien kunst als een onderdeel van cultuur. Het begrip ‘amateurkunsten’ werd gedefinieerd zoals decretaal bepaald: ‘elke kunstvorm die in het kader van het sociaal-cultureel gebeuren aan iedere burger de kans biedt om zich via kunstbeoefening en -beleving te ontplooiën en zijn potentiële creatieve vermogens te ontwikkelen op vrijwillige basis en zonder beroepsmatige doeleinden’.

We gingen op zoek naar de aandacht die er besteed werd aan de amateurkunsten binnen het cultuurbeleid en het jeugdbeleid. Daartoe werd er eerst een algemeen beeld gegeven van die twee beleidsaspecten.

We behandelden de geschiedenis, de functies en de actoren van het Vlaams cultuurbeleid. De aandacht die er besteed wordt aan de amateurkunstensector binnen het Vlaams cultuurbeleid wordt geïllustreerd door het decreet betreffende de amateurkunsten. Met dat decreet erkent men het steunpunt voor de amateurkunsten en tien disciplinaire organisaties voor de amateurkunsten. Zij hebben als opdracht om de amateurkunstensector zo goed mogelijk te ondersteunen. Op lokaal niveau is het decreet voor een integraal en kwalitatief lokaal cultuurbeleid van groot belang. Met dat decreet wordt het voor elke gemeente mogelijk om cultuur hoger op de agenda te plaatsen. De gemeenten worden verplicht een cultuurraad en een bibliotheek op te richten. De bibliotheek kan voor amateurkunstenaars een bron van informatie zijn, de cultuurraad geeft hen de mogelijkheid op te komen voor hun eigen belangen en mee te beslissen inzake het cultureel gebeuren binnen hun gemeente. In het facultatief gedeelte van het decreet is er ruimte gecreëerd voor het aanstellen van een cultuurbeleidscoördinator die de opdracht krijgt een cultuurbeleidsplan op te stellen en uit te voeren. Deze persoon is hét aanspreekpunt voor amateurkunstenaars die op lokaal niveau iets willen realiseren. Daarnaast is er ook de mogelijkheid een cultuur- of gemeenschapscentrum uit te bouwen. Het centrum kan ook sterk ondersteunend naar de amateurkunstenaars werken, hun opdracht is immers: gemeenschapsvorming, cultuurspreiding en cultuurparticipatie.

De bevolkingsgroep ‘jeugd’ (kinderen en jongeren van 0 tot 25 jaar) wordt binnen het jeugdwerk onderverdeeld in verschillende leeftijdscategorieën. In dit onderzoek beperken we ons tot een bepaalde categorie, we hebben ons gericht op 14 tot 18 jarigen. Alvorens in te gaan op het beleid rond jeugd, hebben we eerst een schets gemaakt van de cultuurparticipatie van jongeren. We gebruikten daarbij de term ‘jeugdcultuur’ als artistiek-expressieve uitingsvorm. Er is de laatste tijd heel wat heisa om de cultuurparticipatie van jongeren,

opmerkelijk is echter dat het zelden gaat om actieve participatie van jongeren. Eén op 4 jongeren blijken lid te zijn van een sociale- of een vrijetijdsvereniging. Van die vrijetijdsverenigingen is twee derde lid van een culturele vereniging. Wanneer we specifiek kijken naar de amateurkunstverenigingen zijn het voornamelijk de muziekorganisaties die populair zijn bij de jeugd. Daarnaast blijkt dat de amateurkunstparticipatie een sterke terugval kent bij jongeren vanaf 16 jaar.

Op vlak van het beleid is het belangrijk het verschil tussen het jeugdbeleid en het jeugdwerkbeleid onder ogen te houden. Het jeugdbeleid is het beleid ten aanzien van jongeren in hun vrije tijd, jeugd staat er naast talrijke andere aspecten (onderwijs, milieu,...) die door de overheid worden behandeld. Het jeugdwerkbeleid is een vorm van sociaal cultureel werk ter bevordering van de ontwikkeling van de jeugd. Het is een categoriaal beleid dat zich bevindt op het kruispunt van het jeugdbeleid en het sociaal cultureel werk. De Vlaamse overheid geeft jongeren de kans om een cultureel project of evenement te organiseren. Het decreet Vlaams jeugdbeleid en het besluit van de Vlaamse regering houdende de subsidiëring van jeugdculturele en internationale initiatieven voor de jeugd behandelt in dat verband de subsidieregeling. Er worden subsidies toegekend voor artistieke projecten, aan kunsteducatieve verenigingen die aan kunsteducatie doen zonder winstgevend doel en aan één begeleidings- en ondersteuningsvereniging die jongeren en verenigingen die een artistiek project willen realiseren, begeleidt en ondersteunt. Het lokale jeugdbeleid wordt geregeld door het decreet houdende de ondersteuning en stimulering van het gemeentelijk, intergemeentelijk en provinciaal jeugd- en jeugdwerkbeleid. Dit decreet vraagt gemeenten een lokaal jeugdwerkbeleidsplan op te stellen en een jeugdraad te erkennen. Jonge amateurkunstenaars krijgen een stem in het lokale jeugdbeleid en amateurkunstverenigingen voor jongeren kunnen via het jeugdbeleid ondersteund worden. Verschillende gemeenten kunnen ook aan jonge amateurkunstenaars projectsubsidies toekennen voor de uitwerking van een artistiek project.

Er wordt dus heel wat aandacht besteed aan de amateurkunsten binnen het cultuurbeleid en aan het aspect jongerencultuur wordt binnen het jeugdbeleid niet voorbij gegaan. In het cultuurbeleid is er echter niet veel specifieke aandacht voor de doelgroep jeugd. De combinatie van jongeren en amateurkunst is dan ook een sector waar nog niet veel aandacht is aan besteed. In dit onderzoek spitsen wij ons toe op de ondersteuning voor het tweeluik 'jong' en 'amateur'.

DEEL 2: Onderzoek

INLEIDING

In dit tweede deel treden we, na de literatuurstudie, het praktijkveld in. In een eerste hoofdstuk schetsen we onze onderzoeksopzet, we formuleren de onderzoeksvraag en bespreken de verschillende te zetten stappen. De onderzoeksvraag gaat over de beschikbare faciliteiten voor jonge amateurkunstenaars op lokaal niveau, de knelpunten en de behoefte aan ondersteuning vanuit het bovenlokale niveau. We begeven ons op het lokale terrein gewapend met een vragenlijst en dictafoon. Op basis van de informatie die we bekomen hebben uit de interviews beantwoorden we de onderzoeksvragen zo goed mogelijk in een tweede hoofdstuk. Tijdens het verloop van het onderzoek blijkt dat aanvullende informatie nodig is over de visie op de zaak vanuit het bovenlokale niveau. Een volgende stap zijn dus gesprekken met directeurs van de landelijke amateurkunstorganisaties waarvan we verslag uitbrengen in hoofdstuk drie. Op basis van de verzamelde informatie en voornamelijk eigen conclusies, wagen we ons een derde deel aan een aantal aanbevelingen om de werking voor jongeren in zake amateurkunst te verbeteren.

HOOFDSTUK 4: ONDERZOEKSOPZET

1. Inleiding

In dit eerste hoofdstuk wordt het onderzoek geschetst. Allereerst formuleren we de onderzoeksvraag. Ten tweede bespreken we de onderzoekselementen; we bakenen het onderzoek af in de ruimte en koppelen een leeftijdsgrens aan ons begrip ‘jeugd’. In het derde deel bespreken we hoe we tewerk zijn gegaan, met welke respondenten we gesproken hebben en gaan we in op de inhoud van de vragenlijst.

2. Onderzoeksvraag

Zoals al bleek uit de literatuurstudie hebben de landelijke organisaties voor de amateurkunsten, met uitzondering van muziekorganisaties en circusvlo, problemen om jongeren te bereiken. Uit onderzoek blijkt dat jongeren echter wel actief zijn binnen het verenigingsleven. Maar bij de amateurkunstverenigingen is er wel een terugval van deelname vanaf het moment dat jongeren zelf over hun vrije tijd kunnen beslissen. Jeugd is dus een doelgroep die specifieke aandacht zou moeten krijgen van de sector.

Dit onderzoek gaat allereerst na wat de mogelijkheden en knelpunten zijn voor jongeren om aan amateurkunst te doen. Ten tweede zoeken we naar oplossingen die kunnen aangeboden worden door de landelijke organisaties. De onderzoeksvraag die we als volgt formuleren: “Wat zijn de mogelijkheden voor jongeren wonende in een middelgrote Vlaamse gemeente rond Brussel om aan actieve cultuurparticipatie te doen en hoe kunnen de landelijke AK-organisaties hier een positieve invloed op uitoefenen?” kunnen we opsplitsen in drie deelvragen:

- Welke voorzieningen zijn er voor jongeren om aan AK te doen?
- Met welke knelpunten en ondersteuningsnaden op lokaal en bovenlokaal niveau worden organisatoren en jonge amateurkunstenaars geconfronteerd?
- Hoe kunnen de landelijke organisaties stimulansen geven naar de lokale overheden om de amateurkunstparticipatie bij jongeren te verhogen?

3. Onderzoekselementen

Zoals uit de onderzoeksvraag blijkt, hebben we het onderzoeksgebied beperkt tot één representatieve geografische regio. Dit om redenen van praktische haalbaarheid. We kiezen voor de streek rond Brussel omdat ze ons in diverse opzichten geschikt lijkt. Brussel hoofdstad is bij uitstek de kosmopolitische stad, met een grote multiculturele aanwezigheid en internationale uitstraling (tevens hoofdzetel van het VCA). De kring van kleinere steden rondom Brussel, nl. Aalst, Dendermonde, Mechelen, Leuven, Halle en Ninove vertoont een mooie verscheidenheid qua sociaal-economisch en cultureel karakter. Aalst en Mechelen zijn belangrijke industrie- en onderwijscentra. Leuven hoort eveneens in dit rijtje, maar heeft daarbij als universiteitstad extra aantrekkingskracht. Halle, Dendermonde en Ninove zijn bescheidener provinciestedjes. Het komt er dan op aan binnen die kring een interessante mix van gemeenten uit te kiezen, die zowel kunnen profiteren van het cultuuraanbod van de grote multiculturele stad Brussel als van het aanbod van de kleinere steden. De gemeenten in de Brusselse rand (onmiddellijk grenzend aan Brussel) komen niet in aanmerking, omdat zij vermoedelijk uitsluitend op Brussel georiënteerd zijn (ook grote Franstalige aanwezigheid). In de noordelijke helft van de kring, bij Aalst, Dendermonde en Mechelen, vinden we een veeleer dicht bevolkt gebied met veel pendel naar Brussel. Rond Halle en rond Leuven liggen dunner bevolkte zones met meer uitgesproken plattelandskarakter.

Daarnaast is het onderzoek gericht op jongeren in de adolescentenleeftijd (14-18 jaar). Dat is de leeftijd bij uitstek waarop mensen op eigen initiatief op zoek gaan naar zinvolle activiteit en autonome keuzes beginnen te maken. De toenemende zelfstandigheid en mobiliteit laat hen toe hun actieradius wijder uit te breiden dan de directe omgeving.

Het onderzoek omvat de gemeenten die net voorbij de Brusselse rand (dit komt ongeveer overeen met een straal van 20km rond Brussel) liggen. Om het onderzoek echter in tijd praktisch haalbaar te houden leggen we een extra beperking op: de gemeenten moeten een inwonersaantal hebben van minimaal 10 000 inwoners. Dit is ook hoe we het begrip 'middelgrote gemeente' in de onderzoeksvraag definiëren. Deze beslissing is gebaseerd op het feit dat het decreet lokaal cultuurbeleid aan deze gemeenten de mogelijkheid geeft om extra middelen te ontvangen om een cultuurbeleidscoördinator te werk te stellen. De effectieve tewerkstelling van de cultuurbeleidscoördinator is echter geen factor die meespeelt in het al dan niet betrekken van de gemeente in het onderzoek. Concreet betekent dit dat volgende gemeenten in mijn onderzoek zullen betrokken worden: Steenokkerzeel, Affligem, Opwijk,

Merchtem, Ternat, Kortenberg, Meise, Zemst en Beersel. Dit wordt weergegeven op de kaart in bijlage nr 1.

4. Het onderzoek

Het onderzoek kunnen we typeren als een kwalitatief onderzoek. Het bestaat uit twee grote delen. Het eerste al vernoemde deel is het literatuuronderzoek. Hier wordt er gepoogd een schets te maken van de actieve cultuurparticipatie van jongeren en een overzicht te bieden van de belangrijkste begrippen en beleidslijnen inzake jongeren en amateurkunsten. Vanuit de aandacht voor amateurkunsten die er binnen de beleidslijnen inzake cultuur en jeugd bestaan, gaan we verder met een praktijkonderzoek. Dit tweede deel van het onderzoek bestaat uit het afnemen van interviews. Het doel is zicht te krijgen op de mogelijkheden inzake amateurkunst voor jongeren in de genoemde gemeenten. De hoofdopzet van dit onderzoek is om dat alles te bekijken vanuit het lokale niveau. Hierbij gaan we de mogelijkheden, ondersteuning en problemen na en proberen we een zicht te krijgen op de vraag die er bestaat naar support van het bovenlokale niveau. Bijkomend voegen we er een tweede gezichtspunt aan toe, nl. dat vanuit het bovenlokale niveau. Naast de vraagzijde vanuit het lokaal niveau, gaan we op die manier ook kort in op de aanbodzijde vanuit het bovenlokaal niveau. De verkregen gegevens worden samen met eventuele beleidsplannen en gegevens uit de literatuur verwerkt om een antwoord te formuleren op de onderzoeksvraag.

4.1. Respondenten

Omdat we het onderzoek zowel vanuit lokaal als bovenlokaal niveau te bekijken, hebben we ook respondenten van de twee niveaus. De respondenten van het lokale niveau zijn formeel benaderd via interviews, met de respondenten van het bovenlokale niveau zijn veeleer informele gesprekken gevoerd.

In het onderzoek wordt er geen onderscheid gemaakt tussen de verschillende amateurkunstdisciplines. Daarom wordt er op lokaal niveau gekozen om interviews af te nemen van mensen die een ‘overkoepelende kennis’ hebben van wat er leeft in de gemeente. Per gemeente is het de bedoeling om twee mensen te interviewen; één persoon die kennis heeft van het culturele leven en één persoon die weet wat er leeft onder de jeugd binnen zijn gemeente. In gemeenten waar een cultuurbeleidscoördinator te werk gesteld is, interviewen we deze persoon naast de jeugdconsulent. In andere gemeenten interviewen we een cultuurfunctionaris. We kiezen voor deze mensen omdat ze geacht worden het lokale beleid

inzake jeugd of cultuur te kennen en omdat ze werken met de sociaal culturele verenigingen in de gemeente en daartoe aanzien worden als aanspreekpunt. De cultuurbeleidscoördinator/cultuurfunctionaris en de jeugdconsulent worden beschouwd als informanten. “Een informant is een persoon die wordt geïnterviewd met als doel informatie over personen of zaken buiten hemzelf te verkrijgen. Informanten vertegenwoordigen dus anderen.” (Baarde, De Goede, & Teunissen, 2001: 71) Beide worden afzonderlijk geïnterviewd, omdat dit de gemakkelijkste manier is om de interviews te verwerken. De gegevens worden complementair gebruikt.

Voor elke geselecteerde gemeente wordt er via de officiële gemeentelijke website of telefonisch nagevraagd wie er verantwoordelijk is voor cultuur en voor jeugd binnen de gemeente. De lijst is te vinden in bijlage nr 2. Vervolgens wordt er via email een eerste voorstelling van het onderzoek en vraag naar medewerking doorgestuurd. Nadien worden de respondenten telefonisch gecontacteerd en afspraken gemaakt in verband met plaats en tijdstip van het interview. Voordat het interview plaatsvindt, wordt er een lijst doorgestuurd met topics waarover het interview zal handelen, zodat enige vorm van voorbereiding mogelijk wordt. Alle interviews vinden plaats in de werkomgeving van de respondent. In elke gemeente is het mogelijk geweest om minstens één persoon te interviewen. In één gemeente is er maar 1 persoon tewerkgesteld zowel in de functie van jeugdconsulent als in functie van cultuurfunctionaris. In twee gemeenten hebben de jeugdconsulenten geweigerd mee te werken en in één gemeente komt deze weigering van de cultuurfunctionaris. Zij achten hun kennis inzake amateurkunst te beperkt om daar uitspraken over te doen. Op uitzondering van één interview, worden alle interviews op band opgenomen en vervolgens uitgetypt. Bij het interview waar geen toelating gekregen wordt om het op te nemen, worden notities gemaakt tijdens het gesprek.

Als bijkomend aspect willen we ook het onderzoek behandelen vanuit de aanbodzijde van de landelijke organisaties. Hiertoe voeren we gesprekken met de directeurs van de 10 disciplinaire organisaties. Met zeven ervan zijn we gaan praten binnen de organisatie zelf, wegens tijdsgebrek hebben we de laatste drie telefonisch gecontacteerd. Door de verschillende directeurs aan het woord te laten, kunnen we een beeld schetsen van de hele sector, waarvoor we ook in de hoofdropzet hebben geopteerd. Ook de directeurs worden aanzien als informanten vermits zij informatie geven die buiten hen zelf ligt. De lijst met directeurs is te vinden in bijlage nr3.

4.2. Interviewschema

De interviews voor de gemeente-ambtenaren bestaan uit een semi-gestructureerde vragenlijst. (zie bijlage nr 4) Bij een semi-gestructureerde vragenlijst liggen de onderwerpen waarover gesproken wordt vast. Voor elke topic is er een beginvraag. (Deze vragen staan vet gedrukt in het interviewschema.) Daarnaast worden bij elke topic vaak nog enkele trefwoorden aangegeven of vragen geformuleerd die men aan de respondent kan stellen, als die daar al niet spontaan over vertelt. Een dergelijk schema geeft dus de mogelijkheid om de volgorde van de onderwerpen te veranderen in de loop van het interview. (Baarde, De Goede, & Teunissen, 2001: 133)

De vragenlijst bestaat uit vier onderdelen. Allereerst wordt er gevraagd naar de mogelijkheden die jongeren hebben om aan amateurkunst te doen, zowel op georganiseerde als op niet georganiseerde basis. Zowel de mogelijkheden die binnen de gemeente worden aangeboden als eventuele mogelijkheden in omliggende gemeenten en steden komen daarbij aan bod. In een tweede deel wordt er gevraagd naar de ondersteuning die de gemeente biedt aan amateurkunstverenigingen en aan individuele amateurkunstenaars. Vervolgens wordt er nagegaan welke knelpunten en noden er heersen binnen de gemeente inzake amateurkunsten. En als laatste deel worden er vragen gesteld in verband met de bovenlokale ondersteuning voor de amateurkunsten. Deze laatste vragen zijn gebaseerd op de verschillende ondersteuningsniveaus die beschreven zijn in de opdrachtverklaring van de landelijke organisaties.

De gesprekken met de directeurs van de landelijke organisaties kunnen beschouwd worden als meer informele gesprekken. Deze zijn slechts bijkomend om voldoende zicht te krijgen op de werking van de sector naar de doelgroep jeugd. Binnen deze gesprekken staat maar één vraag centraal, nl. hoe is de werking van de organisatie naar 14 tot 18 jarigen momenteel en hoe kan die verbeterd worden?

HOOFDSTUK 5:

RESULTATEN VAN HET ONDERZOEK VANUIT HET LOKALE NIVEAU

1. Inleiding

In dit tweede hoofdstuk bespreken we de resultaten van het onderzoek op lokaal niveau. We trachten een antwoord te formuleren op de verschillende onderzoeksvragen. Achtereenvolgend behandelen we: de voorzieningen voor jongeren om aan amateurkunst te doen, de ondersteuning die hen vanuit het lokale niveau wordt aangeboden, de knelpunten en noden waarmee jonge amateurkunstenaars en organisatoren worden geconfronteerd en de vragen die er naar het bovenlokale niveau toe worden gesteld. De resultaten zijn gebaseerd op basis van de informatie die we verkregen hebben via de interviews met de cultuurbeleidscoördinatoren/cultuurfunctionarissen en jeugdconsulenten. Deze gegevens zijn gestructureerd in overzichtsschema in bijlage nr 5. We zijn ons ervan bewust dat de resultaten van het onderzoek relatief schraal zijn. We baseren ons immers op de informatie verkregen van de informanten. Dat de terreinkennis van de gemeentelijke ambtenaren wat betreft amateurkunst eerder teleurstellend is, hadden we niet verwacht. Een betere aanpak was misschien geweest om de amateurkunstenaars zelf aan het woord te laten.

2. Resultaten

2.1. Voorzieningen voor jongeren om aan amateurkunst te doen

Om aan amateurkunst te doen zijn er verschillende mogelijkheden. Je kan je aansluiten bij een vereniging, je kan op een zolderkamer alleen of in vriendschappelijke verbanden te werk gaan. Dit kan op regelmatige basis of je kan sporadisch aan een project meewerken of zelf projectinitiatieven nemen. Een andere manier om actief aan kunst te doen, is door lessen te volgen in het deeltijds kunstonderwijs. Gezien de definitie van de amateurkunsten, rekenen we dit ook tot amateurkunst. Op basis van de gesprekken met cultuurfunctionarissen/cultuurbeleidscoördinatoren en jeugdconsulenten gaan we na op welke manieren jongeren deelnemen aan de amateurkunsten.

2.1.1. Amateurkunstverenigingen

In elke gemeente zijn er een hele reeks van sociaal culturele verenigingen waarin harmonieën, fanfares, koren, allerlei vormen van beeldende kunstgoepen, toneel- en dansgroepen zijn

vertegenwoordigd. Uit de literatuurstudie weten we dat het voor de landelijke organisaties de muziekorganisaties zijn die het meeste succes kennen bij de jeugd. Deze lijn kunnen we hier doortrekken. Wanneer er op lokaal niveau verenigingen zijn die zich specifiek naar jongeren richten of die een jeugdafdeling hebben, dan zijn het vaak verenigingen die rond muziek werken, fanfares en harmonieën die een jongerenwerking hebben of dansverenigingen die een jong aanbod van moderne dans kennen. Op vlak van literatuur is er slechts in één gemeente een poëzievereniging gericht naar jongeren. In toneelverenigingen zijn jongeren welkom maar toch ligt het ledenaantal van de leeftijdscategorie 14-18 jaar laag. In slechts twee van de ondervraagde gemeenten is er een amateurtheatergezelschap gericht naar jongeren. Net zoals bij koren en beeldende kunstateliers, waar het ofwel om volwassenen ofwel om kinderen draait. Exacte cijfers in verband met ledenaantallen zijn nergens gekend, maar de algemene indruk is dat er slechts weinig 14-18 jarigen lid zijn van een amateurkunstvereniging die zich niet specifiek naar jongeren richt. De oorzaak hiervan kan liggen in de beslissing van de jongeren zelf of bij de verenigingen die alles behalve een jonge uitstraling kennen. Fanfares die zich richten naar jongeren worden bijvoorbeeld niet graag meer ‘fanfare’ genoemd maar willen aanzien worden als een concertband. Deze concertbanden brengen een veel jonger repertoire van muziek en trekken op die manier ook meer jongeren aan dan de klassieke fanfares.

2.1.2. Projecten

Projecten en creatieve kunstinitiatieven zijn een tweede mogelijkheid voor jongeren om aan amateurkunst te doen. Cultuurdiensten en jeugddiensten zetten vaak in samenwerking met verenigingen of met de academie initiatieven op til waarbij de inwoners met hun creativiteit naar buiten kunnen treden. Ook hierbij is het opvallend dat de nadruk ligt op muzikale initiatieven; in elke gemeente worden er wel eens free podia georganiseerd, al dan niet in samenwerking met het jeugdhuis. Dit gebeurt vaak tijdens feestweekends of met kermissen en ook bij recepties en kroegtochten kan er een podium worden aangeboden aan lokale groepjes. In een aantal gemeenten worden er wedstrijden georganiseerd voor beginnende rockgroepjes. Meise kent ook een specifiek popbeleid, waarin naast de organisatie van een festival Krotrock ook demodagen worden georganiseerd waarbij jonge groepen de kans krijgen om hun eigen professionele demo op te nemen. Daarnaast nemen de cultuurdiensten ook het initiatief om tentoonstellingen op te zetten en bij een jeugddag zetten de jeugddiensten wel eens een workshops dans of theater op het programma. In Kortenberg wordt er via de jeugddienst een DJ-contest georganiseerd. Op vlak van projecten kent Ternat

een uitgebreid aanbod: hARTbeats is een laboratorium voor jongerenproducties in alle mogelijke expressievormen. Tweejaarlijks wordt er een theaterproductie gedaan met de jeugd, die wordt afgewisseld met een dansproductie het andere jaar. Jaarlijks is er een beeldende kunst tentoonstelling onder de naam Fastfood en is er Hangaar, een project rond jongerencultuur waar voornamelijk muziek centraal staat. Dit jaar werken ze in Ternat onder hARTbeats ook aan een film. Wedstrijden zijn ook talrijk vertegenwoordigd binnen de gemeenten, maar deze zijn alweer niet altijd enkel naar jongeren gericht. De meeste van de ondervraagde gemeenten nemen deel aan de week van de amateurkunsten, maar weer met een laag deelnamecijfer van jongeren.

2.1.3. Deeltijds kunstonderwijs

De kunstacademies zijn sterk verspreid in Vlaanderen. Academies voor muziek, woord, beeldende kunst en dans hebben misschien nog het meeste aantrekkingskracht voor jongeren. De informanten zien hierin telkens een goede werking waar heel wat kinderen en jongeren les volgen. In slechts twee van de ondervraagde gemeenten zijn er geen kunstacademies. Op sommige plaatsen concurreren deze academies met verenigingen waar er bijvoorbeeld zelf een instrument kan worden aangeleerd. Op andere plaatsen is er een doorstroming van leerlingen van de academie naar leden van amateurkunstverenigingen.

2.1.4. Niet georganiseerde amateurkunstbeoefening

Naast de georganiseerde vormen van amateurkunst kunnen jongeren ook op zichzelf een vorm van amateurkunst beoefenen. De jongeren die thuis tekenen, schilderen, muziek maken of een instrument bespelen zijn echter moeilijk te kennen door de cultuurfunctionaris of jeugdconsulent. De ambtenaren kennen deze mensen via reacties op tentoonstellingen en freepodia die er georganiseerd worden. Ook via de grote vraag naar repetitieruimten weten ze op de jeugd- en cultuurdienst dat er jongeren hun vrije tijd spenderen in pop-en rockgroepjes. Er is echter maar één gemeente waar de jeugdconsulent een inventaris heeft kunnen maken van muziekgroepen die er aanwezig zijn. In Ternat hebben ze het geluk dat Noisegate bij hen gevestigd is. Deze organisatie, waar beginnende groepen terecht kunnen voor info, workshops, repetitieruimte en opnames, heeft wel een vrij goede kijk op het aantal jonge muziekgroepjes. Anderen hebben gepoogd een lijst te maken van individuele kunstenaars. Deze mensen zijn vaak moeilijk te bereiken en hebben ook zelf niet altijd de bedoeling om met hun werk naar buiten te komen. Een andere reden zou de zappende vrijetijdsbesteding van jongeren kunnen zijn waardoor muziekgroepjes vaak niet lang blijven bestaan.

2.2. Ondersteuning aan amateurkunsten aangeboden vanuit de gemeente

Naast de organisatie van verscheidene evenementen voor amateurkunstenaars (het aanbieden van podia, wedstrijden, de WAK,...), krijgen zij ook op diverse vlakken ondersteuning vanuit de jeugd- en cultuurdienst. Erkende verenigingen die lid zijn van de cultuurraad kunnen in bijna elke gemeente rekenen op subsidies voor hun werking. (Dit is in Affligem niet het geval, daar worden verenigingen pas gesubsidieerd als ze een activiteit organiseren.) In een aantal gemeenten krijgen culturele verenigingen die een jongerenwerking opstarten daar een extra toelage voor. Een vereniging die zich specifiek naar jongeren richt kan ook erkend worden door de jeugdraad, dit geldt eveneens voor jongerenafdelingen van een vereniging die een eigen bestuur hebben.

Via de jeugdraad en cultuurraad krijgen jonge amateurkunstenaars ook de mogelijkheid om hun stem uit te brengen in het gemeentelijk beleid. Dit is ook een belangrijke vorm van ondersteuning die zowel verenigingen als geïnteresseerde individuen baat bij vinden. Hier worden immers belangrijke beslissingen genomen inzake de verschillende vormen van ondersteuning die geboden worden. De culturele verenigingen zijn vertegenwoordigd in de cultuurraad, in de jeugdraad is dit lang niet overal het geval. Cultuurraden bestaan wel overwegend uit oudere mensen en jeugdraden verzamelen meestal enkel jongeren uit het georganiseerde jeugdwerk (jeugdbewegingen, jeugthuizen,...). Voor cultuurraden blijkt het moeilijk om jongeren te motiveren naar deze vergaderingen te komen. Bij de culturele verenigingen die naar jongeren gericht zijn is het ook dikwijls zo dat deze begeleid worden door volwassenen die zich minder groepen voelen om naar de jeugdraad te komen.

Daarnaast bestaat er op financieel vlak de mogelijkheid om projectsubsidies aan te vragen via de jeugddienst. Op uitzondering van één gemeente, waar het toekomstplannen zijn, is dat overal mogelijk. Maar dat wil nog niet zeggen dat er ook overal gebruik wordt van gemaakt, sommige informanten geven mee dat daar nog nooit vraag naar is geweest. Eén jeugdconsulente geeft daarbij een mogelijke reden aan, nl. dat de niet-georganiseerde jeugd er misschien niets van afweet. Ook enkele cultuurdiensten bieden financiële mogelijkheden voor vernieuwende initiatieven. Deze vormen van projectsubsidies zijn zowel naar verenigingen als naar individuele organisatoren gericht.

Een groot deel van de verenigingen zijn gehuisvest in gemeentelijke infrastructuur. Elke gemeente biedt repetitieruimte aan maar toch komt dat vaak terug als een tekort. Zeker voor niet-georganiseerde amateurkunstenaars vormen repetitieruimten een probleem. Daar waar er een cultureel centrum is, kunnen de verenigingen het centrum, en ook andere gemeentelijke

zalen, huren aan een goedkoper tarief. Men kan dan gebruik maken van de eventueel aanwezige technische accommodatie en werktijd van technici. Een goede geluid-, lichtinstallatie en techniekers zijn er echter niet in elke gemeente voorhanden. De gemeenten kennen wel allemaal een uitleendienst met meer organisatorisch materiaal; het gaat dan om spots, kassa's, projectors, panelen,... Tentoonstellingen worden ook vaak opgezet binnen gemeentelijke infrastructuur.

Voor informatie en documentatie kunnen amateurkunstenaars ook steeds terecht op de gemeentelijke diensten, hier en daar speelt ook de bibliotheek daar een belangrijke rol in. In Kortenberg zal zo binnenkort een stand worden opgezet in de bibliotheek die specifiek draait rond amateurkunst.

Eén gemeente geeft ook aan dat er inzake de programmatie van het gemeenschapscentrum rekening wordt gehouden met de amateurkunstverenigingen. Zo zal er in het weekend dat de amateurtoneelgroep zijn productie brengt geen toneel worden geprogrammeerd in het gemeenschapscentrum.

2.3. Knelpunten en noden waarmee jonge amateurkunstenaars en organisatoren worden geconfronteerd

Op de vraag naar wat voor problemen er heersen op lokaal niveau inzake amateurkunsten, moeten de meerderheid van de informanten toegeven dat ze daar geen erg goed zicht op hebben.

Er wordt voornamelijk een tekort aan repetitieruimten gesignaleerd. Daar waar er repetitieruimte is, moet deze gedeeld worden onder verschillende verenigingen of muziekgroepjes en treedt er een probleem op om materiaal op te bergen. Daarnaast blijken muziekorganisaties te klagen om de hoge kost- en onderhoudsprijs van instrumenten en auteursrechten op partituren.

Een ander heersend probleem is het overaanbod. Elke vereniging wil wel eens met een productie naar buiten komen, bijgevolg is er elk weekend wel iets te doen. Er moet gepuzzeld worden om de zalen te verdelen. Het overaanbod kan één van de redenen zijn van een ander gemeld probleem, nl. een te lage publieksopkomst. Niet alle culturele verenigingen krijgen hun zaal nog vol.

De problemen die er nog aangehaald worden zijn zeer verschillend van gemeente tot gemeente; een te ambitieus cultuurbeleidsplan, tekort aan personeel, te weinig aanbod van lessen en verplaatsingsprobleem om naar de academie verderop te gaan,... In één gemeente

wordt er ook een weerstand gemeld van vertegenwoordigers van verenigingen om niet georganiseerde amateurkunstenaars toe te laten binnen de cultuurraad.

2.4. Stimulansen als opdrachten voor de landelijke organisaties

Ook inzake de bovenlokale ondersteuning voor de amateurkunsten moeten we vaststellen dat er nog een hiaat is tussen het bovenlokale en het lokale. Gemeentelijke ambtenaren kennen het VCA, wat de gehele werking juist inhoudt zouden ze echter moeten opzoeken. Ook voor de landelijke verenigingen geldt dat ze gekend zijn van naam. De cultuurbeleidscoördinatoren/cultuurfunctionarissen zijn zich deels bewust van wat het bovenlokale te bieden heeft maar over het algemeen weten ze niet in hoeverre dit alles gekend is bij de lokale verenigingen en in hoeverre al dan niet gebruik wordt gemaakt van deze ondersteuningsvormen.

De vraag naar welke vormen van ondersteuning welkom zouden zijn binnen de gemeente is door de respondenten moeilijk te beantwoorden.

Op vlak van informatie blijken jongeren wel te vinden wat ze zoeken, vragen aan de cultuur of jeugddienst zijn er zelden. Maar hoewel jongeren er niet echt om komen vragen zou documentatie en informatie nooit kwaad kunnen. Het moet echter wel gerichte informatie zijn, de overvloed aan brochures, flyers,... wordt hier ook als een probleem aanzien. De beste manier om informatie over te brengen zou mond aan mond reclame zijn en het internet.

Enkele gemeenten merken op dat er nood is aan vorming en opleiding, initiatielessen toneel, drum- of gitaarlessen, diverse workshops... Andere respondenten willen zich er niet over uitspreken. Dit geldt eveneens voor artistieke begeleiding. In één gemeente kennen ze op dat vlak een grote nood om leerlingen die afgestudeerd zijn van het deeltijds kunstonderwijs en die in niet-georganiseerde vriendenkring willen verder gaan, te begeleiden.

Organisatorische begeleiding is ook vaak welkom, zeker omdat binnen de jongerenorganisaties er vaak wissels optreden van verantwoordelijken. De cultuurdiensten proberen op dit vlak zowel verenigingen als individuen zo goed mogelijk te ondersteunen.

Communicatie naar jongeren toe verloopt moeilijk binnen de gemeenten. Via de jeugddienst kunnen ze maar een beperkt aantal jongeren bereiken. Ze zien echter geen mogelijkheid voor de landelijke organisaties om de jongeren wel te kunnen bereiken.

Er worden wel wat initiatieven opgezet op lokaal niveau inzake amateurkunsten maar dit heeft niet altijd succes bij jongeren. Of er echt nood is aan projecten en wedstrijden is een moeilijk te beantwoorden vraag. Als er voorstellen zijn, worden deze zeker door de gemeente

ondersteund maar niet elke gemeente gaat een actieve werving aan om nieuwe projecten door jongeren te laten opstarten. De initiatieven op bovenlokaal niveau achten de respondenten wel nuttig maar weer stellen ze zich de vraag of deze gekend zijn bij de de amateurkunstenaars zelf.

3. Besluit

Het amateurkunstleven voor en door jongeren is sterk verschillend van gemeente tot gemeente, zowel het aanbod als de ondersteuningsmiddelen zijn moeilijk vergelijkbaar. In sommige gemeenten kent men een ongelooflijke drive om de amateurkunsten in hun gemeente te laten opleven, in andere gemeenten doet men het hoogst noodzakelijke. Tal van elementen zullen daarin een rol spelen: de visie over cultuur binnen de gemeente, het aantal personeelsleden, middelen waar de gemeente over beschikt, de persoonlijke inbreng van de verantwoordelijken, het al of niet aanwezig zijn van een middelbare school in de gemeente,...

Uit dit onderzoek blijkt ook dat de ambtenaren geen eenduidig zicht hebben op de problemen die er heersen binnen de amateurkunstorganisaties. Er wordt één steeds terugkerend probleem gesignaleerd, nl.: locatie. Ruimte om te repeteren en opslagruimte voor materiaal en decors blijken een grote noodzaak te zijn. Op lokaal niveau proberen ze daar in de mate van het mogelijke steeds op in te spelen. Andere problemen zijn sterk verschillend van gemeente tot gemeente.

Een belangrijk punt dat blijkt uit deze interviews is dat de ondersteuning aangeboden door het lokale niveau en de ondersteuning aangeboden door het bovenlokale niveau niet helemaal op elkaar zijn afgestemd. Gemeenteambtenaren kennen het hele aanbod van het steunpunt en haar organisaties niet. Ze hebben er wel van gehoord en krijgen tijdschriften maar weten er niet altijd raad mee. Het aanbod van de cursussen die op bovenlokaal niveau worden aangeboden kan interessant zijn, maar de inhoud van de vormingen blijkt moeilijk te vinden. Meer specifieke, flexibele vormingsmomenten zouden hier welkom zijn. Net zoals amateurverenigingen moeten vernieuwen en verjongen om een jong ledenbestand te kunnen uitbouwen, slaan ook de standaardvormingspakketten blijkbaar niet meer aan bij jongeren. Het zou moeten mogelijk worden voor de disciplinaire organisaties om op vraag te kunnen werken.

Uit de interviews blijkt dat de samenwerking met het bovenlokaal niveau slechts heel sporadisch gebeurt. De cultuurfunctionarissen/cultuurbeleidscoördinatoren en jeugdconsulenten geven de algemene indruk dat de amateurkunsten het ook redden zonder de bovenlokale ondersteuning. Dit is echter te relativieren omdat deze mensen ook geen antwoord kunnen bieden op de vraag of ze weten in hoeverre de amateurkunstenaars inspelen op het aanbod van de bovenlokale organisaties.

HOOFDSTUK 6:

ONDERZOEK BEKEKEN VANUIT HET BOVENLOKALE NIVEAU

1. Inleiding

In het vorige hoofdstuk hebben we de mogelijkheden en ondersteuning van het lokaal niveau besproken. Naast de vraag van het lokale naar het bovenlokale niveau bespreken we nu ook het aanbod van dat bovenlokale niveau. We herhalen kort de algemene werking van de organisaties en spitsen ons vervolgens toe op de activiteiten die specifiek naar jongeren zijn gericht. In een derde aspect bespreken we in hoeverre de disciplinaire organisaties terreinkennis hebben op vlak van de jeugd.

2. Algemene werking

In het eerste deel van dit onderzoek bespreken we reeds kort de verschillende disciplinaire organisaties. De werking van die organisaties is vergelijkbaar vermits zij allen als steunpunt optreden. Ze ondersteunen amateurkunstenaars op organisatorisch, technisch en professioneel vlak. Ze beschikken elk over een documentatiecentrum waar iedereen terecht kan en sommigen hebben hun eigen uitleendienst. Naast de algemene werking als overkoepelend steunpunt waarbij ze trachten samen te werken met andere organisaties die rond hun discipline werken, organiseren ze ook eigen activiteiten. Het gaat om vormingen, cursussen, workshops en wedstrijden. Zij trachten het aanspreekpunt te worden voor iedereen die vragen of ideeën heeft rond hun discipline. De disciplinaire organisaties hebben een landelijk karakter, zij zijn aanspreekbaar door heel Vlaanderen. Opmerkelijk is wel dat vele activiteiten, georganiseerd door de organisaties, plaatsvinden in de stad waar de organisaties gehuisvest zijn. De organisaties hebben de opdracht support te leveren aan iedereen, dus alle leeftijdscategorieën. De meeste organisaties bouwen dan ook een specifieke activiteit uit voor jongeren. Die worden in een volgende paragraaf besproken.

3. Specifieke werking naar jongeren

De werking naar jongeren is verschillend naargelang de organisatie. Elke organisatie tracht via haar algemene werking ook jongeren te bereiken. Zo probeert Koor en Stem bij alles wat er georganiseerd wordt kinder- en jongerenkoren te betrekken. Ook Danspunt tracht de jeugd zoveel mogelijk te betrekken bij hun activiteiten en kent een samenwerking met 'Jeugd en

Dans'. Creatief schrijven zegt, met spijt, dat er geen specifieke aandacht naar de jeugd gaat. Wanneer zij vragen krijgen worden jongeren doorgestuurd naar andere organisaties zoals 'Jeugd en Poëzie'. Bij Kunstwerkt zijn jongeren wel welkom maar specifiek wordt er geen beleid naar jongeren toe gevoerd. Dit in tegenstelling tot Opendoek : als enige organisatie huisvesten zij een werkgroep jongeren met een stafmedewerker die 12u per week specifiek aan jongeren besteedt. Ook sommige andere organisaties zouden graag meer tijd besteden aan de doelgroep jeugd maar hebben daar de middelen niet toe. Toch worden er voor jongeren vaak afzonderlijke cursussen en projecten opgezet. Opendoek tracht theaterprojecten op te zetten voor jongeren. Koor en Stem ondernam al een succesvol muzisch project (Attakattamoeva) voor kinderen, dat ze willen uitbreiden naar jongeren. Bij het Centrum voor Beeldexpressie kunnen 12 tot 18 jarigen deelnemen aan het jeugdfilmatelier waar de gehele productie van een film wordt doorlopen en Muziekmozaïek organiseert Flanders Ethno, een internationaal project waaraan volksmuzikanten van 15 tot 25 jaar kunnen deelnemen. Naast deze activiteiten zijn zomerkampen ook populair. Muziekkampen georganiseerd door Vlamo, een week theater samen met Opendoek, een filmkamp als activiteit van het Centrum voor Beeldexpressie behoren tot de mogelijkheden voor jongeren. Twee buitenbeentjes op vlak van jongerenwerking zijn Poppunt en Circusvlo. Zij kennen een heel groot succes bij jongeren en bijna hun hele werking is naar jongeren gericht. Daar waar de meeste organisaties inspanningen moeten doen om meer jongeren te bereiken, moet Circusvlo zich inspannen om meer volwassenen te bereiken. Het succes van die twee organisaties bij de jeugd is te danken aan de discipline zelf. Circuskunsten is een jonge discipline die tot de verbeelding spreekt van vele jongeren en waarin jongeren daarenboven snel resultaten kunnen boeken. Dat Poppunt bij jongeren zeer geliefd is, hoeft geen verdere uitleg. Het zijn ook de organisaties die als enigen niet ontstaan zijn uit een samensmelting van verzuilde organisaties, wat hun jeugdig karakter ten goede komt. Daarnaast voert Poppunt ook een sterke creatieve promotie gericht op jongeren als doelpubliek. De promotieactiviteiten naar jongeren zijn bij andere organisaties veeleer beperkt. Organisaties laten voornamelijk van zich horen via hun website, hun drukwerk en hun tijdschrift en zijn vaak gekend via lokale verenigingen.

4. Terreinkennis

Uit de beperkte cijfers die bij de organisaties bekend zijn, is het wel duidelijk dat er heel wat jongeren aan amateurkunst doen. Maar echt navraag naar wat die jongeren verwachten van organisaties als deze is er nog niet veel geweest. Enkel bij Circusvlo hebben ze een onderzoek

gedaan naar de noden en behoeften en ook bij Vlamo hebben ze duidelijke cijfergegevens omtrent hun leden. Sommige organisaties hebben een vaag beeld van het jongerenaantal binnen hun ledenbestand, anderen hebben daar nog minder zicht op. Vaak zijn jongeren ook gewoon lid via een lokale organisatie die lid is van het landelijk steunpunt. Het contact met de jongeren zelf is dus vanuit het bovenlokale niveau zeer gering. Ook contacten met gemeente-ambtenaren zijn beperkt. De samenwerking met het lokale niveau gebeurt veeleer rechtstreeks met de verenigingen of hier en daar met het deeltijds kunstonderwijs. Via de zelf georganiseerde activiteiten trachten sommige organisaties wel voeling te krijgen met wat jongeren willen. Nader onderzoek binnen de verschillende disciplines zou echter niet ongewenst zijn.

5. Besluit

Uit de gesprekken met de directeurs van de landelijke organisaties kunnen we afleiden dat er bij de organisaties zeker aandacht bestaat voor jongeren. Die doelgroep bereiken is echter niet voor elke organisatie even gemakkelijk. Wanneer men de ledenaantallen van jongeren bekijkt binnen de organisaties zijn die nochtans niet te verwaarlozen, vaak zijn de jongeren lid van een steunpuntorganisatie via hun lidmaatschap bij een lokale vereniging. Het is dan ook begrijpelijk dat de disciplinaire organisaties niet vaak rechtstreeks contact met de jongeren hebben. Er worden wel met succes projectmatige inspanningen geleverd. De rechtstreeks op de amateurkunstenaar gerichte activiteiten vormen voor de steunpuntorganisaties de mogelijkheid om voeling te krijgen met de wensen van de jeugd. Dat is nodig omdat er nog niet vaak onderzoek is gedaan naar de wensen van jongeren op vlak van amateurkunsten.

Uit de gesprekken met de directeurs blijkt dat de samenwerking met een gemeentelijke cultuur- of jeugddienst slechts zeer sporadisch voorkomt. Ondersteuning aan het lokale niveau gaat rechtstreeks naar de verenigingen of naar individuen zonder de tussenstap via gemeentelijke diensten. Dit verklaart ook waarom cultuurambtenaren er geen zicht op hebben in welke mate hun verenigingen gebruik maken van de diensten van de steunpuntorganisaties.

Aanbevelingen

HOOFDSTUK 7: AANBEVELINGEN

1. Inleiding

Jongeren bereiken is voor de amateurkunstensector een moeilijke opdracht. In dit laatste hoofdstuk verzamelen we enkele aanbevelingen voor de werking van de sector en het beleid rond de amateurkunsten, met als objectief meer jongeren te bereiken, te stimuleren en te ondersteunen. De aanbevelingen voor de ondersteunende organisaties in de sector gaan over volgende themas : meer bekendheid verwerven, de toegankelijkheid verhogen, het (schijnbaar) oubollige karakter wegwerken en een jongerenwerking uitbouwen. Het lokale beleid kan baat vinden bij een aantal hints die onder het kopje ‘meer aandacht voor amateurkunsten’ zijn samengebracht. Vervolgens wijzen we op het belang van samenwerking tussen de amateurkunstensector en andere sectoren. Als laatste eindigt dit hoofdstuk, zoals de lezer waarschijnlijk verwacht, met de aanbeveling voor meer onderzoek.

2. Aanbevelingen

2.1. *Communicatie en bekendheid verwerven*

De belangrijkste aanbeveling is in de sector voldoende gekend: meer bekendheid verwerven. Communicatie naar de bevolking is een zeer moeilijke opdracht maar blijft wel noodzakelijk. De informatie moet verspreid worden op een gestructureerde, overzichtelijke en aantrekkelijke manier, waarbij men niet mag afstevnen op een overload aan informatie. Niet enkel ten opzichte van individuele amateurkunstenaars is dat belangrijk, ook verenigingen en bemiddelaars op het lokale niveau moeten ervan op de hoogte zijn dat er disciplinaire ondersteuningsorganisaties bestaan en weet hebben van hun aanbod. In elk van de onderzochte aspecten is een goede communicatie met jongeren onvermijdelijk. Een uitstekende methode is mond aan mond reclame, daarom moet er samengewerkt worden met organisaties op lagere niveaus die rechtstreeks met jongeren in contact staan. Deze samenwerking wordt verder behandeld. Een ander belangrijk communicatiemiddel naar jongeren is het Internet. De websites aantrekkelijk en up-to-date houden is de boodschap.

2.2. Toegankelijkheid

Natuurlijk zijn niet alle jongeren geïnteresseerd in kunstbeoefening, de amateur-kunstensector kan dan ook niet alle jongeren tot zijn doelgroep rekenen. Jongeren die niet geïnteresseerd zijn in actieve cultuurparticipatie maar die bvb al hun tijd spenderen aan sport, gaan, ook al kennen ze de ondersteuningsmogelijkheden, sowieso niet in op het aanbod van de ondersteuningsorganisaties. Echt geïnteresseerde jongeren daarentegen gaan zelf op zoek naar mogelijkheden om aan amateurkunst te doen. In deze tijd is het voor de meesten een koud kunstje om even op het net te surfen en op de website van het VCA of de landelijke organisaties terecht te komen. Om een verdere stap te zetten en contact op te nemen met de organisatie of om een project op te zetten, zullen ze mogelijk wel gestimuleerd moeten worden. Daarom moeten de organisaties ervoor zorgen dat deze stap zo klein mogelijk wordt gehouden en eens de stap naar de organisatie toe gezet is, dat ze de jongeren een zo warm mogelijk onthaal aanbieden en het contact ook warm blijven houden. Daarnaast is er nog een derde categorie van jongeren, nl. de potentieel geïnteresseerde jongeren. Hiermee bedoelen we jongeren die eerder toevallig in aanraking zijn gekomen met amateurkunst, daardoor de smaak te pakken kregen en eventueel, mits enige stimulans, verder willen gaan op dat terrein. Om jongeren te bereiken is het voor de landelijke organisaties belangrijk om de drempel naar de organisatie zo laag mogelijk te houden voor de geïnteresseerde jongeren en om de potentieel geïnteresseerde jongeren op te sporen (samenwerking met het lokale niveau en de sector jeugd kan daarin een hulpmiddel zijn) en hen te stimuleren.

2.3. Oubollig karakter wegwerken

Op lokaal niveau zijn er heel wat amateurkunstverenigingen te vinden waarin jongeren welkom zijn. Het jongerenledenaantal van deze verenigingen is echter vrij laag. Het oubollige karakter van sommige verenigingen speelt daarin een spijtige rol. De landelijke organisaties zouden de verenigingen moeten stimuleren om een nieuwe, frisse, jonge werking op te zetten. Aan muziekverenigingen kunnen bijvoorbeeld partituren voor populaire muziek ter beschikking worden gesteld, theatergroepen kunnen gestimuleerd worden producties te brengen die nauw aansluiten bij de interesses van de jeugd. Een andere mogelijkheid is om meer interdisciplinair te werken, de combinatie van verschillende disciplines werkt prikkelend. Beeldcultuur is voor jongeren van groot belang. De term amateurkunst klinkt misschien voor vele jongeren te knullig, brainstormen naar een nieuwe naam kan een oplossing zijn : een frisse kunstzinnige naam voor de projecten of de vereniging spreekt beter

aan.. Jongeren in Ternat bijvoorbeeld spreken over hARTbeats, maar staan er niet bij stil dat ze eigenlijk aan ‘amateurkunst’ doen.

Een andere mogelijkheid is een grondige herstructurering van de sector. In plaats van beleidsmatig een onderscheid te maken tussen professionele en amateurkunsten, kan men ook een beleid bedenken dat zich oriënteert op de kunstdiscipline. Danspunt, Opendoek en Circusvlo zouden opgaan in de podiumkunsten, Creatief schrijven in de letteren, Koor&stem, Muziekmozaïek, Vlamo en Poppunt onder muziek en Kunstwerkt en het Centrum voor Beeldexpressie bij de beeldende kunsten. Dergelijke disciplinaire sectoren zouden alleszins het negatieve karakter van de ‘amateur’kunst kunnen wegwerken.

2.4. Uitbouw jongerenwerking

De uitbouw van een specifieke jongerenwerking binnen de amateurkunstensector is een overkoepelende aanbeveling. De jongerenwerking krijgt dan de opdracht specifieke promotie te voeren naar jongeren, initiatieven op te zetten, vernieuwing te brengen, de sector toegankelijker te maken voor de jeugd, onderzoek te doen naar jonge amateurkunstenaars en die zo goed mogelijk op te volgen. Daartoe zou het beleid extra personeel en middelen moeten vrijmaken.

2.5. Meer/ andere aandacht voor AK binnen het lokaal beleid

Voor het lokaal beleid kunnen er ook aan aantal aanbevelingen worden geformuleerd om de participatie van jongeren aan amateurkunst te bevorderen. Behalve de verplichte afstemming van het lokale cultuurbeleidsplan op het lokale jeugdwerkbeleidsplan kent het beleid immers geen verplichtingen ten opzichte van jongeren. Of er al dan niet projecten of kunstzinnige initiatieven worden opgezet binnen een gemeente is op die manier geheel afhankelijk van de gemotiveerdheid van de ambtenaren, de visie over cultuur binnen de gemeente, het personeel en de beschikbare middelen. Het resultaat is dat de amateurkunstensector voor jongeren in de ene gemeente wel bloeit en in de andere niet. Decretaal zou er meer aandacht besteed kunnen worden aan de doelgroep jeugd op vlak van lokaal cultuurbeleid. Op lokaal niveau kan men bijvoorbeeld voorzien dat verenigingen voor amateurkunsten die een jongerenwerking kennen extra middelen krijgen. (Dit is reeds in een aantal gemeenten het geval.) Een ander mooi initiatief van het lokaal beleid zou zijn om een inventaris op te stellen van individuele of

ongeorganiseerde amateurkunstenaars. Op die manier kan men deze individuen gemakkelijker bereiken om eventueel toonmomenten te organiseren.

Een ander aspect in het lokaal cultuurbeleid is de cultuurraad : de cultuurbeleidscoördinator of cultuurfunctionaris zou al het mogelijke moeten doen opdat er in de cultuurraad jongeren zouden zetelen. Vergaderingen van de cultuurraad mogen niet bekend zijn als saai maar moeten geprofileerd worden als een leerrijke omgeving waar jongeren een forum krijgen om hun initiatieven uit de doeken te doen.

Het lokale jeugdbeleid geeft de kans aan amateurkunstenaars om projecten op te zetten met projectsubsidies. Die mogelijkheid moet echter ook kenbaar gemaakt worden bij de jeugd. Alweer is communicatie van groot belang; het liefst spreken de jeugdconsulent en jeugdraad jongeren persoonlijk aan. De locatie van de jeugddienst is niet zonder belang. Wanneer die bijvoorbeeld in een lokaal in het jeugdhuis zit, zal de stap voor jongeren veel kleiner zijn dan wanneer hij zich in het gemeentehuis bevindt.

Een betere samenwerking tussen jeugd- en cultuurdienst is misschien ook een mogelijkheid om het jonge amateurkunstleven op te wekken. Publicaties of een website van een jeugddienst kunnen bijvoorbeeld ook initiatieven van de cultuurdienst voor jongeren vermelden, er kan samen gewerkt worden aan een productie voor en door jongeren. Hier geldt ook het locatie aspect. Waar de jeugd en cultuurdienst dichterbij elkaar zitten, zal de samenwerking intenser zijn.

2.6. Samenwerking tussen het lokale en bovenlokale niveau

Er moet een betere samenwerking komen tussen het bovenlokale en het lokale niveau. Voor de twee niveaus is het belangrijk dat ze elkaars aanbod kennen. Op die manier kunnen ze het aanbod op elkaar afstemmen en naar elkaar doorverwijzen wanneer nodig. Via het lokale niveau kunnen de landelijke organisaties ook (potentieel) geïnteresseerde jongeren bereiken. Wanneer het lokale niveau ondersteund wordt bij initiatieven voor jongeren, kunnen de landelijke organisaties via die weg nieuwe jongeren bereiken. Aan de hand van onderzoek naar wat er leeft binnen de amateurkunstverenigingen kunnen de landelijke organisaties hun aanbod beter afstemmen op wat er gevraagd wordt. In de interviews werd er bijvoorbeeld aangehaald dat men vormingscursussen op vraag zou moeten kunnen aanbieden.

2.7.Samenwerking met het Deeltijds Kunstonderwijs

Een andere aanbeveling voor de amateurkunstensector is om nauwer samen te werken met het deeltijds kunstonderwijs. 80 Percent van het ledenaantal van het DKO is immers jonger dan 18 jaar. (Cultuurnetwerk Nederland, 2003) In dit onderzoek worden zij ook als amateurkunstenaars beschouwd maar vaak eindigt dat wanneer ze hun opleiding hebben afgerond. Doorstroming van het DKO naar de amateurkunstensector bij het afsluiten van de opleiding moet meer gestimuleerd worden. Een andere mogelijkheid is dat er binnen de beleidslijnen van het deeltijds kunstonderwijs plaats komt om niet georganiseerde groepjes van amateurkunstenaars (afgestudeerde leerlingen van het DKO) een repetitieruimte te bieden en eventueel enkele malen per jaar feedback te krijgen van een professionele leraar-kunstenaar. Want niet iedereen wil zich na het afstuderen engageren in een vereniging. Ook om het vermelde locatieprobleem op te lossen is een samenwerking met het DKO een goed initiatief. Waar mogelijk kunnen de leslokalen van het deeltijds kunstonderwijs via een overeenkomst tussen de AK-sector en het DKO gebruikt worden door amateurkunstenaars en omgekeerd.

2.8.Samenwerking met de jeugdsector

Naast de samenwerking met het deeltijds kunstonderwijs en het lokale niveau bevelen we ook een nauwe samenwerking met de sector jeugd: het steunpunt jeugd, de vereniging voor Vlaamse jeugdconsulenten, Cultureel Jongeren Paspoort, Maks!, de Vlaamse federatie van jeugthuizen en jongerencentra,... kunnen helpen om de bekendheid van de sector bij de jeugd te vergroten. De directeur van Vlamo haalt hieromtrent bijvoorbeeld een probleem aan : hun jongerenverenigingen kunnen geen subsidies krijgen van Jint (het coördinatieorgaan voor internationale jongerenwerking) voor buitenlandse kampen omdat zij vaak een te groot aantal deelnemers kennen. Optimalisaties in de sector jeugd ten voordelen van de jongere kunstenaars zijn dus ook aan te raden. Wat nu ook bij de overheid meer en meer voorkomt is dat men werknemers van bepaalde organisaties plaatst binnen andere organisaties. Zo zou men bijvoorbeeld vanuit de sector Jeugd personeel kunnen delegeren naar de landelijke amateurkunstenorganisaties om daar een jeugdwerking op te zetten.

2.9. Onderzoek

Opmerkelijk is dat weinigen van de informanten zicht hebben op wat er leeft onder de amateurkunstenaars van hun gemeente. Ze hebben geen weet van eventuele problemen bij verenigingen of niet-georganiseerde amateurkunstenaars. Ze weten ook niet of verenigingen lid zijn van landelijke organisaties of dat deze organisaties bekend zijn bij de verenigingen. Dit onderzoek is zeer beperkt in tijd en ruimte en heeft zich gebaseerd op informanten in plaats van op de amateurkunstenaars zelf. Verder onderzoek en navraag bij de amateurkunstenaars zelf is hier meer dan welkom. Ook voor de landelijke organisaties kan nader onderzoek een stap voorwaarts betekenen. Deelnamecijfers, omvang van het publiek, populariteit van de verschillende disciplines, heersende problemen, efficiëntie van de werking van de sector,... zijn allemaal aspecten die binnen de sector nog onderzocht kunnen worden.

3. Besluit

In dit hoofdstuk hebben we geprobeerd enkele aanbevelingen te formuleren voor het beleid en de werking omtrent de amateurkunstensector. In de aanbevelingen is 'communicatie' het sleutelwoord. Communicatie naar jongeren, communicatie met jongeren, communicatie binnen de amateurkunstensector, communicatie met het deeltijds kunstonderwijs, communicatie tussen de AK-sector en het cultuurbeleid en communicatie tussen de AK-sector en het jeugdbeleid.

Het is belangrijk hier te onderlijnen dat de sector nog erg jong is. Het VCA als steunpunt en de landelijke organisaties zijn ontstaan in december 2000. De sector moet nog groeien. We zijn er ons van bewust dat de elk van de gesuggereerde verbeteringen extra inzet en middelen vraagt. Daarom is het van het grootste belang om de politiek blijvend te overtuigen van de goede werking van de sector en de positieve gevolgen voor de bevolking.

Algemeen Besluit

Amateurkunst is een creatieve uitingsvorm waar heel wat mensen zinvolle vrijetijdsbesteding in vinden. De groep van amateurkunstenaars bestaat echter overwegend uit volwassenen. Er zijn slechts weinig cijfers of andere onderzoeksgegevens gekend over jongeren die aan amateurkunst doen. In dit onderzoek hebben wij getracht een overzicht te geven van de mogelijkheden en ondersteuningskansen die jongeren krijgen om aan amateurkunst te doen.

Uit het literatuuronderzoek blijkt dat de Vlaamse overheid, die met de regionalisering in eerste instantie die bevoegdheden inzake de zogenaamde personele materies waaronder cultuur van de Belgische staat heeft overgenomen, in recente jaren (2000-2001) er wel degelijk werk van heeft gemaakt om de aangelegenheden in de amateurkunstensector te regelen. Op Vlaams niveau speelt het decreet inzake amateurkunsten een belangrijke rol en op het lokale niveau is het decreet voor een integraal en kwalitatief lokaal cultuurbeleid van belang. Deze decreten gaan echter weinig specifiek in op de doelgroep jeugd. Het decreet Vlaams jeugdbeleid voorziet in subsidies voor jongeren die actief met cultuur willen bezig zijn en legt de gemeente de opdracht op het jeugdwerk (waaronder culturele jongerenverenigingen) te ondersteunen. De decreten van de Vlaamse regering beschrijven vooral de structuren waarin het overheidsbeleid inzake cultuur en jeugd moet worden gerealiseerd : zij leggen de nadruk op aspecten als organisatie, politiek besluitvorming (adviesraden), meerjarenplanning en bekostiging van personeel en middelen. Over de eigenlijke inhoud van de activiteiten die in de sector plaats horen te vinden, blijven de decretale voorschriften daarentegen nog vrij vaag. Over de concrete taakstelling van het personeel van de betrokken administraties en andere instanties valt er bijvoorbeeld relatief weinig concreets te lezen. Misschien is daarin de verklaring te vinden waarom het impact van de overheid op de eigenlijke activiteiten van de jonge amateurkunstenaars nog vrij klein te noemen is.

Uit de resultaten van rondvraag bij de gemeentelijke cultuur- en jeugdfunctionarissen kunnen we concluderen dat er tussen de verschillende gemeenten vrij grote verschillen te vinden zijn qua kennis van de sector jeugdamateerkunsten, qua actieve stimulering via allerhande projecten en initiatieven en qua resultaten. Een en ander blijkt in hoge mate afhankelijk van de persoonlijke interesse en het dynamisme van de betrokken ambtenaars en schepenen. Dit geldt eveneens in zekere mate voor de landelijke steunpuntorganisaties van het Vlaamse

Centrum voor de Amateurkunsten, waar de ene discipline al meer moeite doet om jongeren te bereiken dan de andere.

Nu is het ook zo dat de sector niet op overheidsondersteuning heeft gewacht : zowel op lokaal als op bovenlokaal niveau zijn er voor jongeren mogelijkheden om aan amateurkunst te doen. Elke gemeente kent een groot aantal verenigingen, het deeltijds kunstonderwijs is sterk vertegenwoordigd. Verder zijn er zeker inspanningen geleverd zowel door landelijke organisaties als door gemeentelijke diensten om al dan niet georganiseerde jonge amateurkunstenaars zo goed mogelijk te ondersteunen en er worden door beide niveaus projectmatige initiatieven georganiseerd. Opvallend is dat de muzieksector op beide niveaus het best scoort bij jongeren.

Het is belangrijk te vermelden dat de diverse vormen van ondersteuning soms overlappend zijn en dat betrokken niveaus niet genoeg inzicht hebben in elkaars werking. Daaraan te werken is alvast één van onze aanbevelingen. Ingevolge de bovengenoemde overheidsdecreten zijn recent goede ondersteunende organisaties en structuren in het leven geroepen, die nu een meeromvattende werking moeten gaan ontwikkelen. Een concretere taakstelling, een ruimere bekendheid, een betere informatieuitwisseling en een intensere samenwerking zijn daarbij aan de orde. Met het oog op een betere kennis van de precieze noden van de sector is ook nader onderzoek gewenst, zowel op lokaal als op bovenlokaal vlak, en het verdient aanbeveling daarbij de jonge amateurkunstenaars zelf te bevragen.

Bibliografie

Anciaux, B. (2000). *Beleidsnota Jeugd 2000-2004*. Geraadpleegd op 26 maart, 2005, op http://www.wvc.vlaanderen.be/jeugdbeleid/beleid/beleidsnota_jeugd/documenten/beleidsnota_jeugd.pdf

Baarde, D.B., de Goede, M.P.M., & Teunissen, J. (2001). *Basisboek kwalitatief onderzoek. Praktische handleiding voor het opzetten en uitvoeren kwalitatief onderzoek*. Groningen: Wolters-Noordhoff.

Beckers, T. (1990). De oprechte amateur: pleidooi voor de ware liefhebber. *Kunsten & Educatie*, 3, 13-19.

Cultuur lokaal (2003). *Cultuurcentra en gemeenschapscentra (her)schrijven hun verhaal*. Sneuvelnota studie 21 november 2003. Geraadpleegd op 20 Maart, 2005, op <http://www.cultuurlokaal.be/front/inhoud/detail.jsp?id=2161>

Cultuurnetwerk Nederland (2003). *Buitenschools kunstonderwijs in Vlaanderen en Nederland. Verslag symposia 27 maart/27 november 2002/ Gent 5 akkoord*. Geraadpleegd op 7 april 2005 op <http://www.cultuurnetwerk.org/...caties/pdf/Gent5akkoord.pdf>

Cultuurnetwerk Nederland (z.d.). *Definities en begrippen*. Geraadpleegd op 7 februari, 2005, op <http://www.cultuurnetwerk.nl/indexdef.htm>

De Mette, T., & Elias, W. (2002). Beeldende kunst in cultuurcentra: artistieke confrontatie als *sensus communis*. In W. Elias & T. Vanwing, (red.). (2001). *Vizier op agogiek* (pp. 263-281). Leuven Apeldoorn: Garant.

De Meulder, K. (2001). Amateurkunst: een sleutel tot participatie. In J. De Groof, W.M. Scheck & H. Penneman, (2001). *Cultuur en participatie opleiding-vorming-begeleiding* (pp. 171-176). Leuven Apeldoorn: Garant.

De Pauw, W. (2005). *Minister dixit. Een geschiedenis van het Vlaams cultuurbeleid*. Antwerpen Apeldoorn: Garant.

Devos, F. (2004, 18 oktober). *Ambrassadeurs. Over jongeren, cultuur en communicatie*. Geraadpleegd op 25 maart, 2005, op <http://www.cultuurnet.be/front/downloadDocument.jsp?id=56497>

Elchardus, M. (red.). (1999). *Zonder maskers. Een actueel portret van jongeren en hun leraren*. Derde druk. Gent: Globe.

Elias, W. (1990). Begripsafbakening 'kunst' en 'amateuristische kunst'. *Kunsten & Educatie*, 3, 27-32.

Elias, W. (2000). Cultuurbeleid in Vlaanderen, een stand van zaken. In: P. Knop (Ed.), *Veertig jaar sport en vrijetijdsbeleid in Vlaanderen*. (pp. 33-68). Brussel: VUBpress.

Eykens, R. (1995). Zijn de amateurkunstorganisaties wel gelukkig met hun decreet? *Kanaal 8*, 7, 4-10

FOD Economie NIS. (2004). *Oppervlakte en bevolkingsdichtheid van de Belgische gemeenten op 1 januari 2002 en 1 januari 2003*. Geraadpleegd op 23 september, 2004, op http://statbel.fgov.be/figures/dsp2003_nl.asp

Frans, E. (1997). Amateurkunsten: een rijke sector geprangd tussen kunst en volksoontwikkeling. *Cultuur in Beweging*, 24, 19-23.

Gielen, P. (2001). *Esthetica voor beslissers. Aanzet tot een debat over een reflexief cultuurbeleid*. Tiel: Lannoo / Brussel: Ministerie van de vlaamse gemeenschap, administratie cultuur.

Goossens, M.(1996).*Het Vlaams Parlement*. (pp.16-45). Tiel: Lannoo.

Hoogerwerf, A. (red). (1998). *Het ontwerpen van beleid. Een handleiding voor de praktijken en resultaten van onderzoek*. Tweede druk. Alphen aan de Rijn: Samsom.

Lauwers, J. (1985). *Op zoek naar cultuur. Grondslagen voor een verantwoord cultuurbeleid*. Leuven: Acco.

Ministerie van de Vlaamse gemeenschap. (1991). Decreet houdende de subsidieregeling van verenigingen voor amateuristische kunstbeoefening in het kader van het Nederlandstalig sociaal-cultureel vormings- en ontwikkelingswerk, 24 juli 1991, *Belgisch staatsblad*, 23192

Ministerie van de Vlaamse gemeenschap. (2000a, 15 december). *Vlaams jeugdwerkbeleidsplan*. Geraadpleegd op 26 November, 2004, op http://www.wvc.vlaanderen.be/jeugdbeleid/beleid/vlaams_jeugdbeleidsplan/jeugdwerkbeleidsplan_20002004/index.htm

Ministerie van de Vlaamse gemeenschap. (2000b, 22 december). Decreet betreffende de amateurkunsten. Geraadpleegd op 3 November, 2004, op <http://vlaanderen.be/regelgevingcultuur/wetgeving/amateurkunsten/index.htm>

Ministerie van de Vlaamse gemeenschap. (2001, 10 juli). *Ontwerp van decreet houdende het stimuleren van een kwalitatief en integraal lokaal cultuurbeleid*. Geraadpleegd op 5 November, 2004, op <http://www.wvc.vlaanderen.be/lokaalcultuurbeleid/regelgeving/index.htm>

Ministerie van de Vlaamse gemeenschap. (2002a, 29 maart). *Decreet op het Vlaams jeugdbeleid*. Geraadpleegd op 26 November, 2004, op http://www.wvc.vlaanderen.be/jeugdbeleid/subsidiering/landelijk_jeugdwerk/regelgeving/

Ministerie van de Vlaamse gemeenschap. (2002b, 7 juni). *Jeugdbeleidsplan van de Vlaamse regering*. Geraadpleegd op 26 November, 2004, op http://www.wvc.vlaanderen.be/jeugdbeleid/beleid/vlaams_jeugdbeleidsplan/jeugdbeleidsplan_20022004/

Ministerie van de Vlaamse gemeenschap. (2003a, 14 februari). *Decreet houdende de ondersteuning en de stimulering van het gemeentelijk, intergemeentelijk en het provinciaal jeugd- en jeugdwerkbeleid*. Geraadpleegd op 26 November, 2004, op http://www.wvc.vlaanderen.be/jeugdbeleid/subsidiering/gemeenten_en_provincies/regelgeving/

Ministerie van de Vlaamse gemeenschap.(2003b). *Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur in beeld*. Geraadpleegd op 14 Maart, 2005, op <http://www.wvc.vlaanderen.be/wvcinbeeld/>

Ministerie van de Vlaamse gemeenschap,. (z.d.) *Memorie van toelichting bij het decreet houdende het Vlaams geïntegreerd beleid voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media*. Geraadpleegd op 28 maart, 2005, op <http://www.fov.be/ontwerp%20van%20koepeldecreet%20memorie.doc>

Ministerie van de Vlaamse gemeenschap. (2005a, 3 maart). *Nieuw jeugdbeleidsplan*. Geraadpleegd op 26 maart, 2005, op http://www.wvc.vlaanderen.be/jeugdbeleid/beleid/vlaams_jeugdbeleidsplan/jeugdbeleidsplan_20052009/index.htm

Ministerie van de Vlaamse gemeenschap.(2005b, 3maart). *Historiek*. Geraadpleegd op 26 maart, 2005, op http://www.wvc.vlaanderen.be/jeugdbeleid/subsidiering/gemeenten_en_provincies/historiek/

Ministerie van de Vlaamse gemeenschap. (2005c, 3 maart). *Subsidiëring jeugdcultuur*. Geraadpleegd op 26 maart, 2005, op <http://www.wvc.vlaanderen.be/jeugdbeleid/subsidiering/jeugdcultuur/subsidiering/>

Ministerie van de Vlaamse gemeenschap, (2005d, 3 maart). *Vlaamse jeugdraad*. Geraadpleegd op 29 maart, 2005, op http://www.wvc.vlaanderen.be/jeugdbeleid/ondersteuning_en_advies/vlaamse_jeugdraad/

Ministerie van de Vlaamse gemeenschap, (2005 e, 7 maart). *Gemeentelijk cultuurbeleid*. Geraadpleegd op 29 maart, 2005, op <http://www.wvc.vlaanderen.be/lokaalcultuurbeleid/gemeenten/index.htm>

Piessens, A. (2002, maart). *Cultuur in je gemeente zet er mee je tanden in!* Geraadpleegd op 6 Maart, 2005, op <http://www.wak.be/pdf/a12h.pdf>

Redig, G. (1994). *Jongeren: “ze zijn zo...meneer!” over de culturele ruimte van jongeren* Brussel: provinciale jeugddienst van Vlaanderen/Cultureel Jongeren Paspoort.

Redig, G. (2003). *Lexicon jeugdwerk en jeugdbeleid. Een situering van begrippen in een vlaamse context*. Ongepubliceerde versie.

Reynebeau, M. (1988). *Apollo's klacht. Over cultuur in vlaanderen en elders*. Leuven: Kritik.

Roels, R. (1992). De betekenis van cultuur. In D. Diels (ed.), *Schoonheid, smaak en welbehagen*. (pp. 138-170). Antwerpen: Dedalus.

Staelens, J.M. (2003). *Olé Olé x36. Theaterdag voor jongeren*. Ongepubliceerd artikel. Brussel:VCA vzw.

Staelens, J.M. (ed.). (2004). *Ploegen in het veld. De amateurkunstenorganisaties in Vlaanderen. Een kennismaking*. Brussel: VCA vzw.

Van Bouchautte, B. (2004). Delicaat terrein voor overheden. Een onderzoek naar het jeugdcultuurbeleid. *Krax*, 4 (1), 9-13

Van Beek, P. , & Knulst, W. (1991). *De kunstzinnige burger. Onderzoek naar amateuristische kunstbeoefening en culturele interesses onder de bevolking vanaf 6 jaar*. Rijswijk: Sociaal en cultureel planbureau.

Van den Wijngaerde, L. (2000). Beleidsvoorbereidend onderzoek naar de amateurkunsten in Vlaanderen. Deelrapport I: conceptontwikkeling. Leuven: ongepubliceerd onderzoeksrapport
In: P. Menu, (2001). *Comparatief onderzoek naar het amateurkunstenbeleid in Vlaanderen, Nederland en Engeland. Met het oog op suggesties voor verbetering van het beleid in Vlaanderen*. Niet gepubliceerde licentiaatsverhandeling, Katholieke Universiteit Leuven, Leuven.

Vandeplas, S. (2004). *Over jongeren en amateurkunsten. Een verhaal apart*. Ongepubliceerd artikel, Basiscursus lokaal cultuurbeleid, Brussel

VVJ (Vereniging Vlaamse Jeugddiensten en -consulenten.) (2002, april). *Jeugd bij cultuur*. Geraadpleegd op 13 November, 2004, op <http://www.vvj.be/>

Vlaams Centrum voor Amateurkunsten. (2001). *Beleidsplan 2001-2005*, Brussel: VCA.

Vlaamse Regering. (1999, 13 juli). *Regeerakkoord: een nieuw project voor Vlaanderen*.

Geraadpleegd op 26 maart, 2005, op

http://www2.vlaanderen.be/ned/sites/regeerakkoord/1999_2004/regeerakkoord.pdf

z.a. (z.d.). Sociaal cultureel werk in de samenleving. In W. Elias (red.). (2001). *Inleiding tot de sociale en culturele activiteiten. Tekstenbundel.*(z.p.). Ongepubliceerde cursustekst.

Bijlagen

Bijlage 1: Kaart: het onderzoeksterrein visueel weergegeven

Bijlage 2: Lijst respondenten: cultuurbeleidscoördinatoren, cultuurfunctionarissen, jeugdconsulenten

Gemeente	Inw*	Interview	Functie	Naam	Adres	Tel	Email
Steenokkerzeel	10546						
		Ja	jeugdconsulent	Maarten Mommaerts	E Fuérisonplaats 18	02/ 751 97 70	maarten.mommaerts@steenokkerzeel.vera.be
		Ja	cultuurbeleidscoördinator	Verbert Veronique	E Fuérisonplaats 18	02/ 252.59.19	cultuursteenokkerzeel@skynet.be
Affligem	11667	Ja	jeugdconsulent	Kris Claes	Bellestraat 99	053/ 68 57 91	kris.claes@affligem.be
		Nee	cultuurfunctionaris	Luc van de Putte	Bellestraat 99	053/ 647223	luc.vandeputte@affligem.be
Opwijk	11856	Nee	jeugdconsulent	Davy Vandeputte	Ringlaan 20	052/ 36 51 60	davy.vandeputte@opwijk.vera.be
		Ja	cultuurbeleidscoördinator	Jeanine Van nieuwenborgh	Kloosterstraat 7	052/ 35 06 35	gc.jeaninevannieuwenborgh@skynet.be
Merchtem	14436	Ja	jeugdconsulent	Guido Breckx	Nieuwstraat 1	052/ 38 11 81	guido.breckx@merchtem.be
			cultuurfunctionaris	Guido Breckx	Nieuwstraat 1	052/ 38 11 82	guido.breckx@merchtem.be
Ternat	14513	Ja	jeugdconsulent	Jeroen Platteau	Kerkstraat 4	02/ 582 44 33	jeroenplatteau@ccdeploter.vera.be
		Ja	cultuurbeleidscoördinator	Marleen Platteau	Kerkstraat 4	02/ 5824433	marleenplatteau@ccdeploter.vera.be
Kortenberg	17681	Ja	jeugdconsulent	Sofie Cumps	De Walsplein 30	02/ 7552285	sofie.cumps@kortenberg.be
		Ja	cultuurbeleidscoördinator	Freek Rombauts	De Walsplein 30	02/ 755 22 89	freek.rombauts@kortenberg.be
Meise	18482	Ja	jeugdconsulent	Miranda Van Lint	Brusselsestwg 44	02/ 272 00 30	miranda.vanlint@publilink.be
		Ja	cultuurbeleidscoördinator	Guido Van den Troost	Brusselsestwg 44	02/ 272 00 31	guido.vandentroost@pi.be
Zemst	20975	Nee	jeugdconsulent	Kristof De Kock	De griet 1	015/ 61.88.93	jeugd@zemst.be
		Ja	cultuurfunctionaris	Jurgen Muyltermans	De griet 1	015/ 61.88.94	cultuur@zemst.be
Beersel	23108	Ja	jeugdconsulent	Melanie Voets	Alsebergsestwg 1046	02/ 359 18 38	melanie.voets@gem.beersel.be
		Ja	cultuurbeleidscoördinator	Geertrui Overloop	Gemeenveldstraat 34	02/ 359 16 16	geertrui.overloop@gem.beersel.be

*Inwonersaantal op 1/1/2003: geraadpleegd op: FOD Economie NIS: http://statbel.fgov.be/figures/dsp2003_nl.asp

Bijlage 3: Lijst Respondenten: directeurs van de landelijke organisaties

Organisatie	Naam	Adres	Telefoon	Email
Opendoek	Bernard Soenens	Zirkstraat 36 2000 Antwerpen	03/ 2224091	bernard.soenens@opendoek-vzw.be
Koor & Stem	Koenraad De Meulder	Zirkstraat 36 2000 Antwerpen	03/ 2379643	koenraad.de.meulder@koorenstem.be
Creatief schrijven	Miek Werbrouck	Zirkstraat 36 2000 Antwerpen	03/ 2224099	info@creatiefschrijven.be
Muziekmozaiek	Hilde Kint	Wijngaardstraat 5 1755 Gooik	02/ 5322838	hilde.kint@muzmoz.be
Centrum voor beeldexpressie	Karel Geukens	Stationsstraat 96 2440 Geel	014/ 584174	sec@beeldexpressie.be
Kunstwerk(t)	Bea Vansteelandt	Bijlokekaai 7C 9000 Gent	09/ 2352277	bea@kunstwerkt.be
Danspunt	Ton Schipper	Kleindokkaai 3-5 9000 Gent	09/ 2694531	ton.schipper@danspunt.be
VLAMO	Filip Santy	Bijlokekaai 8 9000 Gent	09/ 2658002	filip.santy@vlamo.be
Circus VLO	Ria Geenen	Bijlokekaai 7G 9000 Gent	09/ 2338589	circusvlo@scarlet.be
Poppunt	Luc Nowé	Kartuizerstraat 19 bus 7 1000 Brussel	02/ 5049900	luc@poppunt.be

Bijlage 4: Interviewschema

1. Inleiding

2. *Mogelijkheden voor jongeren om aan amateurkunst te doen in organisatorisch/project verband*

2.1. Binnen de gemeente

Wat zijn de mogelijkheden voor jongeren om aan amateurkunst te doen in organisatorisch/ projectmatig verband binnen de gemeente?

Welke organisaties voor amateurkunst zijn er aanwezig in uw gemeente? (verenigingen, jeugd(muziek)ateliers, fanfares, harmonie, koor, individuele initiatieven,...) Zijn deze organisaties specifiek naar jongeren gericht?

Zijn er kunstacademies in uw gemeente, waar jongeren deeltijds kunstonderwijs kunnen volgen of andere mogelijkheden waar ze kunst kunnen leren?

Zijn er soms projecten die te maken hebben met amateurkunst? Van wie komt het initiatief voor dergelijke projecten? (kan ook vanuit sociaal culturele verenigingen, scholen, jeugdbeweging,...)

Zijn er eigen initiatieven van de gemeente om AK te bevorderen? Zijn deze projecten specifiek gericht naar jongeren toe?

Heeft uw gemeente reeds meegedaan aan de Week van de Amateurkunsten? Hoe was de respons van jongeren in de Week van de Amateurkunsten?

Heeft u enig zicht op activiteiten van niet-georganiseerde jeugd op gebied van AK? (jongeren die op eigen initiatief aan AK doen; muziekgroepjes,..)

2.2. Buiten de gemeente

Zijn er buiten de gemeente, in buurgemeenten of in naburige steden (Brussel, Ninove, Aalst, Dendermonde, Mechelen, Leuven, Halle) mogelijkheden voor AK waar jongeren vanuit uw gemeente gebruik van maken?

Zijn er organisaties/instanties voor amateurkunst in naburige steden waar jongeren uit uw gemeente gebruik van maken?

Zijn er samenwerkingsverbanden die uw gemeente aangaat met andere gemeenten of steden, welke aan jongeren de mogelijkheid geven om aan amateurkunst te doen?

Weet u naar welke steden jongeren van hieruit trekken voor actieve cultuurparticipatie?

3. *Aangeboden ondersteuning aan amateurkunsten, zowel aan organisaties als aan individuen vanuit de gemeente*

Op welke manieren worden de amateurkunsten binnen uw gemeente ondersteund?

Hoe ondersteunt uw gemeente de verschillende organisaties voor amateurkunst?
(infrastructuur: lokalen, podia, technische accommodatie: lichtinstallatie, geluidsinstallatie, subsidies, advies, wedstrijden, projecten)

Hoe ondersteunt uw gemeente individuele of niet-georganiseerde amateurkunstenaars?
(infrastructuur: lokalen, podia, technische accommodatie: lichtinstallatie, geluidsinstallatie, subsidies, advies, wedstrijden, projecten)

Op welke manieren is er binnen het gemeentelijk cultuurbeleidsplan rekening gehouden met de amateurkunst?

Is er bij het opstellen van het gemeentelijk cultuurbeleidsplan inspraak geweest van jonge amateurkunstenaars of organisaties voor amateuristische kunstbeoefening die zich richten naar jongeren?

Op welke manier is er binnen het jeugdwerkbeleidsplan rekening gehouden met de amateurkunst?

Is er bij het opstellen van het jeugdwerkbeleidsplan inspraak geweest van jonge amateurkunstenaars of organisaties voor amateurkunst die zich richten naar jongeren?

4. *Problemen, knelpunten en noden die heersen binnen een gemeente om aan amateurkunst te doen.*

Welke problemen, knelpunten, noden heersen er binnen uw gemeente om aan amateurkunst te doen?

Met welke problemen hebben de organisaties voor amateurkunst in uw gemeente te maken?

Hoe speelt het gemeentelijk cultuurbeleid daarop in?

Hoe speelt het jeugdwerkbeleidsplan daarop in?

Met welke problemen hebben individuele of niet-georganiseerde amateurkunstenaars te maken?

Hoe speelt het gemeentelijk cultuurbeleid daarop in?

Hoe speelt het jeugdwerkbeleidsplan daarop in?

Met welke problemen ivm amateurkunst voor jongeren wordt men geconfronteerd in het cultuurbeleidsplan, de cultuurraad?

Met welke problemen ivm amateurkunst voor jongeren wordt men geconfronteerd in het jeugdwerkbeleidsplan, de jeugdraad?

5. Aangeboden ondersteuning aan amateurkunsten vanuit bovenlokaal niveau.

5.1. Het Vlaams Centrum voor Amateurkunsten

Kent u het Vlaams Centrum voor amateurkunsten?

Bent u reeds in contact gekomen met het VCA? Op welke manier?

Bent u op de hoogte van de activiteiten en werking van het VCA?

5.2. De landelijke organisaties voor amateuristische kunstbeoefening

Welke landelijke organisaties voor amateuristische kunstbeoefening ken je?

(Opendoek: theater, Koor & stem: vocale muziek, Vlamo: instrumentale muziek, Danspunt: dans, Muziekmozaiek: jazz en folk, Kunstwerk(t): beeldende kunst, Poppunt: popmuziek, Creatief schrijven: literair leven, Circus Vlo: circuskunsten, Centrum voor beeldexpressie: fotografie, film, video)

Bent u reeds in contact gekomen met een of meerdere van die organisaties? Op welke manier?

Bent u op de hoogte van de werking en activiteiten van de landelijke organisaties?

Kent u binnen uw gemeente lokale groepen die lid zijn van een landelijke organisatie?

Heeft u er een zicht op in hoeverre die lokale groepen ingaan op het aanbod van de landelijke organisaties?

5.3. Doelstellingen van de landelijke organisaties

Welke noden zijn er binnen uw gemeente op vlak van ondersteuning die door deze organisaties kan worden aangeboden?

Is er binnen uw gemeente nood aan documentatie en informatie voor jongeren over amateurkunst?

Op welke manier kan deze informatie het best naar de jongeren worden over gebracht?

Is er binnen uw gemeente nood aan vorming en opleiding voor jongeren met betrekking tot amateuristische kunstbeoefening?

Is er binnen uw gemeente nood aan artistieke begeleiding van jongeren?

Is er binnen uw gemeente nood aan organisatorische begeleiding voor jongeren?

Is er binnen uw gemeente nood aan technische begeleiding voor jongeren?

Zijn er binnen uw gemeente noden op vlak van communicatie in verband met AK en jongeren?

Is er binnen uw gemeente een tekort aan projecten, wedstrijden voor amateuristische kunstbeoefening voor jongeren?

Zijn er nog andere niveaus van ondersteuning waarvan u denkt dat de jongeren er nood aan hebben en waarbij de landelijke organisaties de jongeren hierin kunnen ondersteunen?

6. *Uitleiding*

Bijlage 5: Schema resultaten van de interviews met gemeentelijke ambtenaren

	Steenokkerzeel	Affligem	Opwijk	Merchtem	Ternat	Kortenberg	Meise	Zemst	Beersel
Terreinkennis									
Onderzoek									
Inventaris				poging	noisgate		poging	x	
AK' ers in cultuurraad	x	x	x	x	x	x	x	x	x
AK' ers in jeugdraad		x		x	x				x
Beleid									
Aandacht voor AK in CBP	x (schrijven)	Geen CBP	x	Geen CBP	x	x	x	Geen CBP	x
Aandacht voor AK in JWBP	x (schrijven)	x	x	x	x	x	x	x	x
Aanbod									
<i>Jongerenverenigingen</i>									
Muziek	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Theater					x				x
Beeldende/Audiovisuele Kunst						x	x		
Dans	x	x	x	x	x	x	x		x
Literatuur				x					
Circus									
<i>DKO</i>									
Muziek		x	x		x	x	x	x	x
Woord		x	x		x	x	x		x
Dans					x		x		x
Beeldende Kunst			x						
<i>WAK</i>	x		x			x	x	x	x
<i>Projectinitiatieven</i>									
Free Podia	x	x	x(JH)	x(JH)	x	x	x	x (JH)	x
Wedstrijden			x				x	x	
Tentoonstellingen			x		x		x		

Workshops	x	x	x(JH)		x				x
Producties			x		x		x		
Ondersteuning									
Infrastructuur	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Projectsubsidie	x	x	x	x	x	x	x	x	toekomst
Werkingsubsidie	x		x	x	x	x	x	x	x
Technische materiaal	x				x		x		
Organisatorisch materiaal	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Info/Advies	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Problemen									
Infrastructuur	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Bergingsruimte					x	x		x	x
Kosten						x			
Techniek						x			
Overaanbod voorstellingen								x	x
Te weinig aanbod	x								
Communicatie			x						x
Samenwerking met									
VCA	x(wak)		x(wak)			x (wak)	x(wak)	x(wak)	x(wak)
Opendoek						toekomst			x
Muziekmozaiek									
Centrum voor Beeldexpressie									
Kunstwerk(t)	x(voorstelling)					x(voorstelling)	x		
Danspunt									
Vlamo									
Koor en Stem						toekomst			
Poppunt		x			x		x		
Creatief Schrijven									
Circus Vlo									